

Vincas ŠNIRPŪNAS

AVIACINĖS TECHNIKOS TEISINĖ SISTEMA

Projekto kodas
VP1-2.2-ŠMM 07-K-01-023

Studijų programų atnaujinimas
pagal ES reikalavimus, gerinant
studijų kokybę ir taikant
inovatyvius studijų metodus

Vilnius „Technika“ 2012

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Vincas ŠNIRPŪNAS

AVIACINĖS TECHNIKOS TEISINĖ SISTEMA

Mokomoji knyga

Vilnius „Technika“ 2012

V. Šnirpūnas. Aviacinės technikos teisinė sistema: mokomoji knyga.
Vilnius: Technika, 2012, 73 p. [3 aut. l. 2012 07 19]

Orlaivių techninės priežiūros procesas yra griežtai reglamentuotas teisiniais reglamentais ir vidinėmis kompanijos procedūromis. Technikas atlikdamas techninės priežiūros darbus turi mokėti tinkamai susipažinti su reikiamomis procedūromis, bei teisingai užpildyti techninius įrašus – kaip įrodymą kad darbai buvo atlikti laikantis visų sagos reikalavimų. Technikas yra paskutinė grandis viso techninės priežiūros atlikimo procese, jis pasirašydamas techniniuose įrašuose tuo pačiu prisiima atsakomybę už atliktus darbus. Todėl technikas privalo žinoti savo pareigas ir atsakomybes – apie tai kaip tik kalba šis dalykas.

Bazinis teisinis reglamentavimas aviacijoje yra vienodas visose šalyse, jis apibrėžiamas Tarptautinės Civilinės Aviacijos Organizacijos dokumentuose. Tai yra pagrindas atskirų šalių aviacijos reglamentuojantiems dokumentams – todėl yra tikslinga žinoti reglamentavimo ištakas.

Leidinį rekomendavo VGTU Antano Gustaičio aviacijos instituto studijų komitetas

Recenzavo: Laurynas Naujokaitis, VGTU Aviacinės mechanikos katedra
Prof. Habil. dr. Eugenijus Pileckas, VGTU Aviacijos prietaisų katedra

Leidinyi parengtas ir išleistas už Europos struktūrinių fondų lėšas, jomis finansuojant VGTU Transporto inžinerijos, Biomechanikos ir Aviacinės mechanikos inžinerijos projektą „Studijų programų atnaujinimas pagal ES reikalavimus, gerinant studijų kokybę ir taikant inovatyvius studijų metodus“ pagal Lietuvos 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių veiksmų programos 2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ VP1-2.2-ŠMM-07-K priemonę „Studijų kokybės gerinimas, tarptautiškumo didinimas“. Projekto kodas Nr. VP1-2.2-ŠMM 07-K-01-023, finansavimo ir administravimo sutartis Nr. VP1-2.2-ŠMM-07-K-01-023.

VGTU leidyklos TECHNIKA 1368-S mokomosios
metodinės literatūros knyga
<http://leidykla.vgtu.lt>

Redaktorė *Jūratė Balčiūnienė*
Maketuotoja *Daiva Šepetauskaitė*

eISBN 978-609-457-253-1
doi:10.3846/1368-S

© Vincas Šnirpūnas, 2012
© Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2012

TURINYS

1. Pagrindiniai civilinės aviacijos veiklą reglamentuojantys dokumentai .	4
1.1. Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos (TCAO) vaidmuo ...	4
1.2. Valstybių narių ir nacionalinių aviacijos institucijų vaidmuo	6
1.3. EASA vaidmuo	10
1.4. Europos Komisijos vaidmuo	11
1.5. 21 dalies, M dalies, 145 dalies, 66 dalies, 147 dalies ir ES-OPS sąsajos	13
2. 66 dalis – techninės priežiūros licencija	16
3. 145 dalis – patvirtinta techninės priežiūros organizacija	22
4. ES-OPS komercinis vežimas oro transportu	35
5. Orlaivių sertifikavimas	39
6. M dalis – orlaivio nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija	42
7. Nacionaliniai ir tarptautiniai reikalavimai	66
8. Savarankiškas darbas	69
9. Sąvokų apibrėžimai	70
10. Santrumpos	72
11. Informacijos šaltiniai	73

1. PAGRINDINIAI CIVILINĖS AVIACIJOS VEIKLĄ REGLAMENTUOJANTYS DOKUMENTAI

1.1. Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos (TCAO) vaidmuo

TCAO yra specializuota Jungtinių Tautų organizacijos (JTO) agentūra, nustatanti saugių, veiksmingų ir reguliarių skrydžių tarptautinius standartus bei taisykles, o kaip forumas – bendradarbiaujanti visose aviacijos srityse su susitariančiomis valstybėmis.

1 pav. TCAO logotipas

Antrojo pasaulinio karo metu lėktuvai taip išstobulėjo, kad galutinai patvirtino esą svarbi transporto priemonė. Tuomet ir atsirado poreikis koordinuoti tarptautinę civilinės aviacijos veiklą, kurios daugelio aspektų atskirų šalių vyriausybės pačios sureguliuoti nepajėgė.

1944 m. gruodžio 7 d. Jungtinių Valstijų kvietimu Čikagoje susirinkę 52 šalių atstovai pasirašė vadinamąją Čikagos konvenciją, padėjusią pamatus Tarptautinei civilinės aviacijos organizacijai. Šalių požiūriu ji turėjo užtikrinti veiksmingą valstybių bendradarbiavimą ir tikrai tuo metu būtiną tarpusavio supratimą, kuris tebėra aktualus ir iki šiol.

Šiuo metu organizacija jungia 190 šalių, Lietuva TCAO nare tapo 1992 m. vasario 7 d.

TCAO siekia, kad:

- civilinė aviacija visame pasaulyje būtų plėtojama saugiai ir veiksmingai;
- orlaivių konstrukcijos būtų kuriamos ir tobulinamos tik taisiais tikslais;
- būtų remiama tarptautinės civilinės aviacijos oro kelių, oro uostų bei oro navigacijos priemonių plėtra;
- būtų atsižvelgiama į žmonių poreikius ir kartu užtikrinama, jog skrydžiai būtų saugūs, reguliarūs, veiksmingi bei ekonomiškai;
- visos šalys – TCAO narės – turėtų lygias teises ir nė viena iš jų nebūtų diskriminuojama;
- ekonomika būtų apsaugota nuo nepagrįstos konkurencijos.

Pagrindines ICAO veiklos sritis nustato aukščiausia šios organizacijos institucija – Asamblėja.

TCAO tvirtina tarptautinius oro transporto standartus, rengia praktines bei procedūrines rekomendacijas techniniais, ekonominiais bei juridiniais klausimais. Kartu įvairių šalių vyriausybines institucijas, oro transporto priemonių gamintojus bei specialistus skatina keistis informacija bei koordinuoti veiksmus.

TCAO Taryba parengė ir patvirtino 18 techninių Čikagos konvencijos priedų, kurie apibrėžia svarbiausias aviacijos sritis:

- 1 priedas – Personalo licencijavimas;
- 2 priedas – Skrydžių (oro) taisyklės;
- 3 priedas – Meteorologijos paslaugos tarptautinei oro navigacijai;
- 4 priedas – Oro navigacijos žemėlapiai;
- 5 priedas – Matavimo vienetai;
- 6 priedas – Orlaivių naudojimas;
- 7 priedas – Orlaivių nacionaliniai ir registravimo ženklai;
- 8 priedas – Orlaivių tinkamumas skraidyti;
- 9 priedas – Formalumų supaprastinimas;
- 10 priedas – Aviacijos ryšiai;

- 11 priedas – Oro eismo paslaugos;
- 12 priedas – Paieška ir gelbėjimas;
- 13 priedas – Orlaivių avarių tyrimas;
- 14 priedas – Aerodromai;
- 15 priedas – Oro navigacijos informacijos paslaugos;
- 16 priedas – Aplinkosauga;
- 17 priedas – Saugumas;
- 18 priedas – Saugus pavojingų krovinių vežimas oru.

Be šių pagrindinių, egzistuoja daug kitų TCAO dokumentų, reguliuojančių atitinkamas konkretnesnes civilinės aviacijos veiklos sritis. Dokumentai leidžiami šešiomis oficialiomis TCAO kalbomis: anglų, prancūzų, ispanų, rusų, arabų ir kinų.

TCAO būstinė įsikūrusi Kanadoje, Monrealyje. Organizacija turi regioninius skyrius Bankoke, Kaire, Nairobyje, Dakare, Limoje, Meksikoje bei Paryžiuje.

Lietuva priklauso Paryžiuje veikiančiam Europos ir Šiaurės Atlanto skyriui, kuriam vadovauja TCAO regioninis direktorius.

1.2. Valstybių narių ir nacionalinių aviacijos institucijų vaidmuo

Civilinės aviacijos administracijos pagrindiniai uždaviniai:

- pagal savo kompetenciją įgyvendinti valstybės civilinės aviacijos plėtros strategiją, teikti Susisiekimo ministerijai siūlymus, rengiant civilinės aviacijos plėtros programas;
- nustatyti civilinės aviacijos reikalavimus Lietuvos Respublikos aviacijos įstatymo numatytais atvejais;
- vykdyti civilinės aviacijos, įskaitant antžeminę įrangą ir aviacijos teikiamas paslaugas, valstybinę priežiūrą;
- organizuoti Nacionalinės civilinės aviacijos saugumo programos įgyvendinimą.

Civilinės aviacijos administracijos pagrindiniai funkcijos:

- pagal savo kompetenciją teikia siūlymus Susisiekimo ministerijai dėl civilinės aviacijos veiklą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų tobulinimo ir rengia jų projektus;

- dalyvauja tarptautinių civilinės aviacijos organizacijų (ICAO, ECAC, JAA, EASA ir kt.) darbe, gauna ir tvarko tarptautinių organizacijų dokumentus bei užtikrina privalomų reikalavimų vykdymą (nurodyta 2 pav.);
- nustatyta tvarka atstovauja Lietuvos Respublikai užsienio valstybėse ar tarptautinėse organizacijose;
- pagal savo kompetenciją vykdo Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis;
- teikia pasiūlymus Susisiekimo ministerijai dėl Lietuvos Respublikos civilinės aviacijos mokslinės, techninės ir investicinės politikos formavimo;
- pagal savo kompetenciją kontroliuoja, kaip įgyvendinama sutartis, pasirašyta tarp NATO bei Estijos, Latvijos ir Lietuvos;
- atlieka bendro Europos dangaus sukūrimo reglamentų bei su jais susijusių kitų teisės aktų įgyvendinimo nacionalinės priežiūros institucijos funkcijas;
- pagal kompetenciją įgyvendina Europos Sąjungos teisės aktus arba teikia pasiūlymus dėl jų įgyvendinimo, nustatyta tvarka palaiko dalykinius ryšius su Europos Sąjungos, jos valstybių narių ir valstybių, sudariusių asociaciją su Europos Bendrijomis, institucijomis;
- nustato Civilinės aviacijos administracijos specialistų rengimo kryptis, formuoja jų rengimo bei tobulinimo politiką;
- užmezga ir palaiko ryšius su kitų valstybių civilinės aviacijos institucijomis ir nevalstybinėmis organizacijomis;
- pagal savo kompetenciją rengia ir tvirtina teisės aktus;
- pagal savo kompetenciją nustato civilinių orlaivių tinkamumo skraidyti reikalavimus ir normatyvus, civilinių orlaivių kategorijas, eksploatavimo sąlygas bei ribojimus, tvirtina jų modifikacijas;
- nustato orlaivių registravimo ženklų suteikimo bei orlaivių ženklinimo tvarką;
- nustato ryšių, navigacijos, stebėjimo ir skrydžių valdymo įrenginių reikalavimus, turi teisę patikrinti, ar jie atitinka keliamus reikalavimus;

- nustato oro navigacijos informacijos paslaugų teikimo tvarką ir sąlygas;
- nustato civilinės aviacijos specialistų sveikatos pažymėjimų išdavimo bei galiojimo pratęsimo, sustabdymo, atnaujinimo ir nutraukimo tvarką;
- nustato oro uostų reikalavimus;
- kartu su Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos rengia meteorologijos paslaugų teikimo tvarką ir sąlygas;
- nustatyta tvarka išduoda tarptautinius įgulos nario pažymėjimus;
- tvarko civilinių orlaivių registrą, jo priedą;
- išduoda orlaivių registravimo ir laikinuosius orlaivių registravimo liudijimus;
- išduoda arba pripažįsta galiojančiais vežėjų pažymėjimus ir pažymėjimų priedus, nuolat vykdo vežėjų priežiūrą;
- išduoda pažymėjimus Lietuvos Respublikos įmonėms gaminti civilinius orlaivius ar jų įrangą (komponentus), atlikti orlaivių techninės priežiūros darbus. Nustato reikalavimus ir išduoda pažymėjimus Lietuvos Respublikos įmonėms atlikti orlaivių, neturinčių Europos aviacijos saugos agentūros (toliau – EASA) išduotų ar pripažintų tipo pažymėjimų, techninės priežiūros darbus. Prižiūri, kaip pažymėjimus turinčios įmonės laikosi nustatytų reikalavimų;
- nustato tinkamumo skraidyti pažymėjimų rūšis, išduoda tinkamumo skraidyti pažymėjimus, leidimus skristi, periodinės patikros tinkamumo skraidyti pažymėjimus ir specialiuosius tinkamumo skraidyti pažymėjimus bei jų priedus, pratęsia, sustabdo ir atšaukia jų galiojimą, pripažįsta galiojančiais Lietuvos Respublikoje ICAO valstybių narių išduotus tinkamumo skraidyti pažymėjimus bei vykdo orlaivių tinkamumo skraidyti priežiūrą;
- įgyvendina užsienio šalių orlaivių skrydžių saugos įvertinimo programą (SAFA) bei kontroliuoja ICAO Saugos valdymo sistemos įgyvendinimą;
- išduoda civilinių bei karinių, naudojamų civilinių orlaivių skrydžiams, aerodromų ir jų įrenginių tinkamumo naudoti

- pažymėjimus, pratęsia, sustabdo arba nutraukia jų galiojimą, nuolat vykdo aerodromų ir jų įrenginių priežiūrą;
- išduoda licencijas civilinės aviacijos specialistams, suteikia jiems kvalifikaciją, taip pat pripažįsta galiojančiomis Lietuvos Respublikoje užsienio valstybių pagal ICAO nustatytus arba griežtesnius reikalavimus išduotas licencijas ir išduoda licencijų pripažinimo pažymėjimus;
- kontroliuoja skrydžių vykdymą, valdymą, civilinių orlaivių naudojimą, vykdo oro uostų, jų statinių ir įrenginių projektavimo, statybos ir naudojimo specialiųjų reikalavimų vykdymo priežiūrą;
- prižiūri ir kontroliuoja, kaip teikiamos antžeminės paslaugos Lietuvos Respublikos tarptautiniuose oro uostuose;
- akredituoja mokymo įstaigas bei tvirtina aviacijos specialistų rengimo programas;
- kontroliuoja, kaip civilinės aviacijos įmonės pasirengusios vykdyti orlaivių paiešką ir gelbėjimo darbus;
- išduoda triukšmų pažymėjimus orlaiviams, registruotiems Lietuvos Respublikos civilinių orlaivių registre;

2 pav. Reglamentų taikymas Lietuvos Respublikoje

1.3. EASA vaidmuo

Europos aviacijos saugos agentūra (EASA) yra pagrindinė Europos Sąjungos aviacijos saugos strategiją įgyvendinanti institucija. Agentūros uždavinys – užtikrinti aukščiausio lygio bendrus saugumo ir aplinkosaugos standartus civilinės aviacijos srityje.

Oro transportas yra saugiausia keliavimo priemonė. Skrydžių intensyvumas nuolat didėja, todėl būtina įgyvendinti Europos lygio bendras iniciatyvas siekiant, kad oro transportas išliktų saugus ir perspektyvus – nacionalinės institucijos ir toliau vykdo daugelį praktinių darbų – sertifikuoja orlaivius arba išduoda licencijas pilotams, o Agentūra kuria bendras saugumo ir aplinkosaugos taisykles Europos lygiu. Ji stebi, kaip įgyvendinami standartai, vykdydama patikrinimus valstybėse narėse bei suteikia reikiamas technines žinias, rengia mokymus ir mokslinius tyrimus. Europos aviacijos saugos agentūra taip pat atsakinga už tipo pažymėjimų išdavimą, t. y. už konkrečių orlaivių, variklių arba dalių modelių, kuriuos leista naudoti Europos Sąjungoje, sertifikavimą. Bendros specifikacijos, pigesnės paslaugos ir viena atsakinga institucija tampa pranašumu aviacijos sektoriuje.

Šiuo metu Agentūra vykdo šiuos darbus:

- kuria taisykles – rengia saugumą reguliuojančius teisės aktus ir teikia technines konsultacijas Europos Komisijai ir valstybėms narėms;
- vykdo patikrinimus, mokymo ir standartizavimo programas, kad Europos aviacijos saugą reguliuojantys teisės aktai būtų vienodai įgyvendinami visose valstybėse narėse;
- išduoda orlaivių, variklių ir dalių saugumo ir aplinkosaugos tipo pažymėjimus;
- tvirtina ir prižiūri orlaivių projektavimo organizacijas ir ne valstybėse narėse esančias gamybos bei techninės priežiūros organizacijas;
- renka, analizuoja ir tiria duomenis siekdama sustiprinti aviacijos saugą;
- Vykdo SAFA programą.

Europos aviacijos saugos agentūra pradėjo savo veiklą 2003 m. pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą 1592/2002. Remiantis Europos teise, tai yra nepriklausoma ES institucija, tačiau ji yra atskaitinga valstybėms narėms ir ES institucijoms. Agentūros biudžetą ir veiklos programą tvirtina Valdančioji taryba, kurią sudaro valstybių narių ir Europos komisijos atstovai. Agentūros veikloje aktyviai dalyvauja ir aviacijos pramonės atstovai – įsteigta daug konsultacinių ir patariamųjų komitetų. Taip pat veikia nepriklausoma Apeliacinė valdyba.

Agentūroje, kuri yra įsikūrusi Vokietijos Kelno mieste, šiuo metu dirba apie 500 specialistų iš visų valstybių narių. Artimiausiais metais Agentūra ir toliau plės darbuotojų skaičių priimdama aukštos kvalifikacijos specialistų ir administratorių, įsitvirtindama kaip kompetencijos centras aviacijos saugos srityje.

Europos aviacijos saugos agentūra yra užmezgusi glaudžius darbo ryšius su giminingomis organizacijomis visame pasaulyje – Tarptautine civilinės aviacijos organizacija (TCAO), JAV Federaline aviacijos administracija (FAA) ir Kanados, Brazilijos, Izraelio, Kinijos bei Rusijos aviacijos žinybomis. Agentūros ir šių organizacijų bendradarbiavimu siekiama suvienodinti standartus ir įgyvendinti geriausią praktiką aviacijos saugos srityje visame pasaulyje.

1.4. Europos Komisijos vaidmuo

27 valstybių narių kone pusę milijardo gyventojų turinti Europos Sąjunga užima didelę Europos žemyno dalį. Nuo pat pirmų dienų ji siekė užtikrinti savo piliečiams gerovę ir stabilumą. Europos Sąjungos tikslas – teisinga ir rūpestinga visuomenė, išsipareigojusi siekti ekonominės gerovės ir kurti naujas darbo vietas, stiprinti įmonių konkurencingumą ir ugdyti naujus darbuotojų įgūdžius. Drauge su kaimyninėmis ir kitomis šalimis ES siekia didinti gerovę, skatinti demokratijos pažangą, remti teisinę valstybę ir žmogaus teises visame pasaulyje.

Europos sprendimų priėmimo procese apskritai ir ypač bendro sprendimo procedūroje dalyvauja trys pagrindinės institucijos:

- Europos Parlamentas (EP), kuris atstovauja ES piliečiams ir yra jų tiesiogiai renkamas;
- Europos Sąjungos Taryba, kurioje atstovaujama atskiroms valstybėms narėms;
- Europos Komisija, kurios paskirtis palaikyti visos Sąjungos interesus.

Europos Parlamentas vykdo tris svarbiausias funkcijas:

- Kartu su Taryba priima daugelio politikos sričių Sąjungos teisės aktus. Tai, kad EP tiesiogiai renka piliečiai, padeda užtikrinti ES teisės demokratinį teisėtumą;
- Parlamentas vykdo visų kitų ES institucijų, o svarbiausia, Komisijos, demokratinę kontrolę. Jis turi įgaliojimus pritarti arba nepritarti Komisijos narių kandidatūroms ir gali pareikšti nepasitikėjimą visa Komisija;
- Įtaka biudžetui. Kartu su Taryba Parlamentui priklauso įgaliojimai tvirtinti ES biudžetą, todėl jis turi įtakos ES išlaidoms. Baigdamas procedūrą, jis patvirtina arba atmeta visą biudžetą.

Europos Sąjungos Taryba turi šešis svarbiausius įgaliojimus:

- Daugelyje politikos sričių kartu su Europos Parlamentu priimti Sąjungos teisės aktus;
- Koordinuoti valstybių narių bendras ekonomikos politikos kryptis;
- Sudaryti ES tarptautinius susitarimus su kitomis valstybėmis arba tarptautinėmis organizacijomis;
- Kartu su Europos Parlamentu tvirtinti ES biudžetą;
- Pagal Europos Sąjungos Vadovų Tarybos nustatytas gaires plėtoti ES bendrą užsienio ir saugumo politiką;
- Koordinuoti valstybių narių teismų ir policijos pajėgų bendradarbiavimą baudžiamosiose.

Europos Komisija vykdo keturias svarbiausias funkcijas:

- siūlo teisės aktus Parlamentui ir Tarybai;
- administruoja ir vykdo ES politiką bei biudžetą;
- (kartu su Teisingumo Teismu) įgyvendina ES teisę;
- atstovauja ES tarptautinėje arenoje, pavyzdžiui, derėdamasi dėl ES susitarimų su kitomis valstybėmis.

Bendrijos agentūros yra Europos viešąja teise reglamentuojamos įstaigos. Jos steigiamos antrinės teisės aktais labai konkrečioms techniniams, moksliniams ar valdymo uždaviniams vykdyti.

1 lentelė. Institucijos patvirtinusios reglamentus

Institucija	Dokumentas
Europos Sąjungos Parlamento ir Taryba	Reglamentas (EB) 216/2008 (<i>Basic regulation</i>)
Europos Sąjungos Komisija	Reglamentai: (<i>Implementation Rules</i>) EB 1702/2003 (Part-21) nustatantis orlaivio tinkamumo skraidyti ir orlaivio bei susijusių jo gaminių, dalių ir prietaisų tinkamumo naudoti aplinkos atžvilgiu pažymėjimų išdavimą bei projektavimo ir gamybinių organizacijų sertifikavimą įgyvendinančias taisykles; EB 2042/2003 (Part-M, Part-145, Part-66, Part-147) dėl orlaivių nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti ir aviacijos produktų, dalių bei prietaisų tinkamumo naudoti ir šias užduotis atliekančių organizacijų bei darbuotojų patvirtinimo
EASA	Sertifikavimo specifikacijos (Certification Specifications): Airworthiness codes (CS 22, 23, 25, 27, 29, 34, 36, E, P, APU, VLA, VLR, AWO, ETSO, Definitions); Acceptable Means of Compliance (AMC-20, ED No 2003/19/RM (AMC to Parts 21, M, 145, 66, 147)); Guidance Materials ED No 2003/19/RM (GM 21, 145, 66, 147)

1.5. 21 dalies, M dalies, 145 dalies, 66 dalies, 147 dalies ir ES-OPS sąsajos

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (EB) Nr. 216/2008

2008 m. vasario 20 d. dėl bendrųjų taisyklių civilinės aviacijos srityje ir įsteigiantis Europos aviacijos saugos agentūrą, panaikinantis Tarybos direktyvą 91/670/EEB, Reglamentą (EB) Nr. 1592/2002 ir Direktyvą 2004/36/EB.

KOMISIJOS REGLAMENTAS (EB) Nr. 1702/2003 (21 dalis)

2003 m. rugsėjo 24 d. nustatantis orlaivio tinkamumo skraidyti ir orlaivio bei susijusių jo gaminių, dalių ir prietaisų tinkamumo naudoti aplinkos atžvilgiu pažymėjimų išdavimą bei projektavimo ir gamybi-
nių organizacijų sertifikavimą įgyvendinančias taisykles.

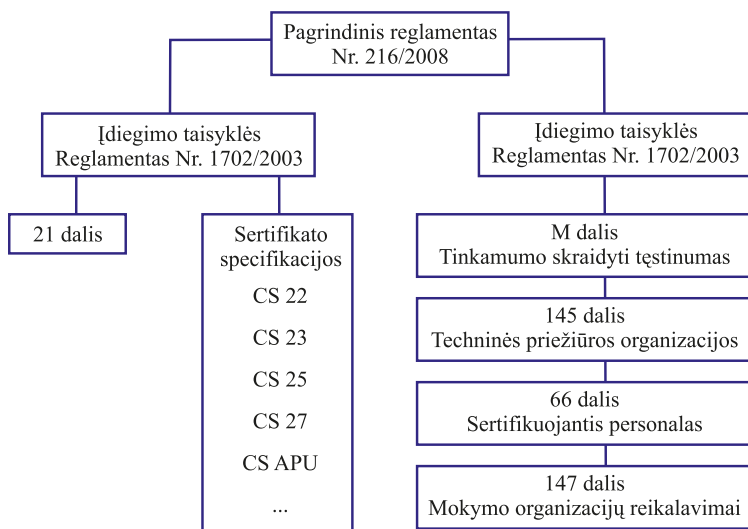
KOMISIJOS REGLAMENTAS (EB) Nr. 2042/2003 (M dalis, 145 dalis, 66 dalis, 147 dalis)

2003 m. lapkričio 20 d. dėl orlaivių nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti ir aviacijos produktų, dalių bei prietaisų tinkamumo naudoti ir šias užduotis atliekančių organizacijų bei darbuotojų patvirtinimo.

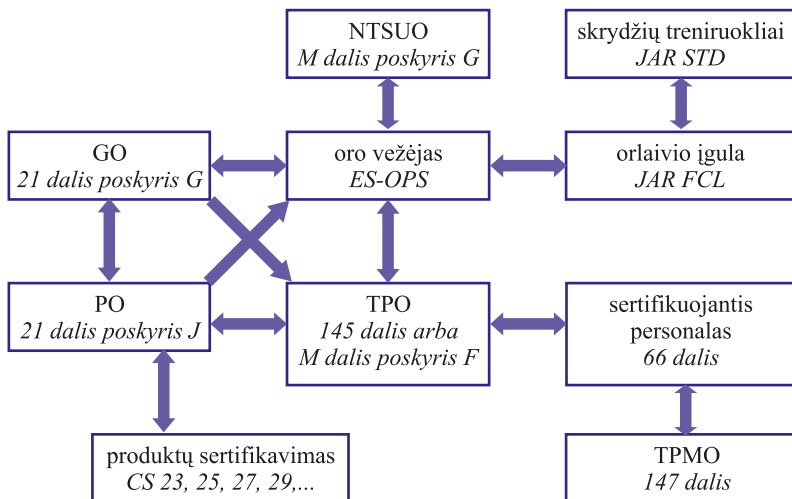
KOMISIJOS REGLAMENTAS (EB) Nr. 859/2008 (ES-OPS)

2008 m. rugpjūčio 20 d. iš dalies keičiantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 3922/91 nuostatas dėl bendrųjų techninių reikalavimų ir administracinės tvarkos, taikomų komerciniam vežimui orlaiviais.

Pagrindiniai Europos Sąjungos reglamentai ir jų sąsajos yra parodyti 3 ir 4 paveiksluose.

3 pav. Reglamentų struktūra

4 pav. Reglamentų sąsajos

2. 66 DALIS – TECHNINĖS PRIEŽIŪROS LICENCIJA

KOMISIJOS REGLAMENTO (EB) Nr. 2042/2003 III priede (66 dalis) nustatomi orlaivio techninės priežiūros licencijos išdavimo reikalavimai bei jos galiojimo ir naudojimo sąlygos lėktuvams ir sraigtasparniams.

ORLAIVIO TECHNINĖS PRIEŽIŪROS LICENCIJA – LĖKTUVAI IR SRAIGTASPARNIAI

Techninės priežiūros licencijos turi tokias kategorijas:

- A kategorija – linijinės techninės priežiūros sertifikuojantis mechanikas;
- B1 kategorija – techninės priežiūros sertifikuojantis technikas mechanikas;
- B2 kategorija – techninės priežiūros sertifikuojantis technikas avionikas;
- C kategorija – pagrindinės techninės priežiūros sertifikuojantis inžinierius.

Kategorijos A ir B1 suskirstytos į pakategores pagal lėktuvų, sraigtasparnių, turbininių ir stūmoklinių variklių derinius. Suskirstymas į pakategores pateikiamas toliau:

- A1 ir B1.1 Lėktuvas su turbininiu varikliu;
- A2 ir B1.2 Lėktuvas su stūmokliniu varikliu;
- A3 ir B1.3 Sraigtasparnis su turbininiu varikliu;
- A4 ir B1.4 Sraigtasparnis su stūmokliniu varikliu.

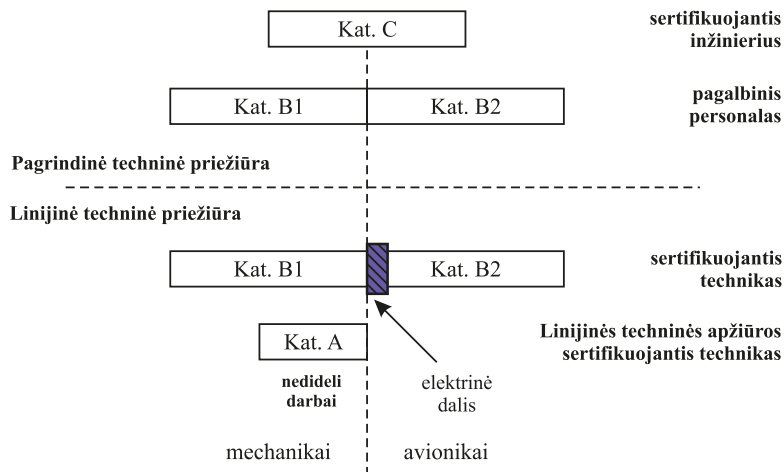
Paraiška išduoti orlaivio techninės priežiūros licenciją arba pakeisti jau išduotą licenciją pateikiama kompetentingai institucijai jos nustatyta tvarka užpildžius EASA 19 formą. Paraiška pakeisti orlaivio techninės priežiūros licenciją pateikiama valstybės narės kompetentingai institucijai, kuri pirmą kartą išdavė orlaivio techninės priežiūros licenciją. Pareiškėjas, norintis įgyti orlaivio techninės priežiūros licenciją, turi būti ne jaunesnis kaip 18 metų.

Atsižvelgiant į kategoriją, įrašytą į techninės priežiūros licenciją, turėtojui suteikiamos šios teisės (pavaizduota 5 ir 6 paveiksluose):

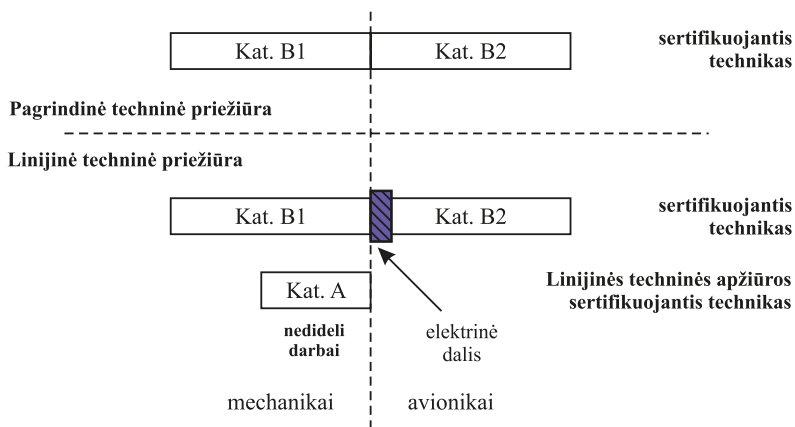
- A kategorijos orlaivio techninės priežiūros licencija jos turėtojui leidžia išduoti išleidimo eksploatuoti pažymėjimą atlikus nedidelę planinę linijinę techninę priežiūrą ir pašalinus smulkius defektus laikantis pažymėjime patvirtintų konkrečių užduočių. Pažymėjimas suteikia teisę atlikti tik tą darbą, kuri licencijos turėtojas turi asmeniškai atlikti pagal 145 dalį patvirtintoje organizacijoje;
- B1 kategorijos orlaivio techninės priežiūros licencija jos turėtojui leidžia išduoti išleidimo eksploatuoti pažymėjimą atlikus techninę priežiūrą, įskaitant orlaivio konstrukciją, variklį, mechanines ir elektrines sistemas. Taip pat suteikiama teisė pakeisti keičiamuosius aviacijos elektronikos sistemų mazgus, kuriems užtenka paprasto jų tinkamumo naudoti patikrinimo. B1 kategorija automatiškai apima atitinkamą A pakategorę;
- B2 kategorijos orlaivio techninės priežiūros licencija jos turėtojui leidžia išduoti išleidimo eksploatuoti pažymėjimą atlikus aviacijos elektronikos ir elektrinių sistemų techninę priežiūrą;
- C kategorijos orlaivio techninės priežiūros licencija jos turėtojui leidžia išduoti išleidimo eksploatuoti pažymėjimą atlikus orlaivio pagrindinę techninę priežiūrą. Teisės taikomos visam orlaiviui pagal 145 dalį patvirtintoje organizacijoje.

Papildomai orlaivio techninės priežiūros licencijos turėtojas, norintis naudotis pažymėjimo suteikta teise, turi:

- įvykdyti M dalies ir / ar 145 dalies organizacijų galiojančiais reikalavimais;
- per pastaruosius dvejus metus sukaupti šešių mėnesių techninės priežiūros patirtį (įrodymas raštu):
  - atitinkamos kategorijos kuri nurodyta licencijoje;
  - tinkamo tipo, nurodyto licencijoje;
  - paremtos dokumentais.
- gerai mokėti rašyti, skaityti ir susikalbėti kalba (-omis), kuria surašyta techninė dokumentacija.

5 pav. Techninės priežiūros turėtojo teisės (dideli orlaiviai)

6 pav. Techninės priežiūros turėtojo teisės (nedideli orlaiviai)

Pretendentas, siekiantis gauti orlaivio techninės priežiūros licenciją, turi pateikti:

- įrodymus, kad yra įgyjęs pagrindines žinias (reikiami moduliai nurodyti 2 lentelėje);

- įrodymus, kad yra sėkmingai baigęs orlaivio tipo / užduoties mokymo kursus;
- įrodymus, kad turi reikiamą darbo patirtį Part-145 TPO.

Pareiškėjas, norintis įgyti orlaivio techninės priežiūros licenciją, turi būti įgijęs tokią patirtį:

- A kategorijos ir B1.2 bei B1.4 pakategorių:
  - trejų metų praktinė techninės priežiūros patirtis dirbant su eksploatuojamais lėktuvais, jeigu pareiškėjas anksčiau nebuvo įgijęs jokio atitinkamo techninio parengimo; arba
  - dvejų metų praktinė techninės priežiūros patirtis dirbant su eksploatuojamais lėktuvais ir įgyta techninė profesija, kurią kompetentinga institucija pripažįsta tinkama; arba
  - vienerių metų praktinė techninės priežiūros patirtis dirbant su eksploatuojamais lėktuvais ir baigti 147 dalies reikalavimus atitinkantys pagrindinio mokymo kursai.

2 lentelė. Reikalingi pagrindinių žinių moduliai atsižvelgiant į kategoriją

Mokymo moduliai	A arba B1 lėktuvus su:		A arba B1 straigtasparnis su:		B2 Aviacinė elektrotechnika
	turbininiu varikliu(-iais)	stūmokliniu varikliu(-iais)	turbininiu varikliu(-iais)	stūmokliniu varikliu(-iais)	
1	X	X	X	X	X
2	X	X	X	X	X
3	X	X	X	X	X
4	X	X	X	X	X
5	X	X	X	X	X
6	X	X	X	X	X
7	X	X	X	X	X
8	X	X	X	X	X
9	X	X	X	X	X
10	X	X	X	X	X
11	X	X			
12			X	X	
13					X
14					X
15	X		X		
16		X		X	
17	X	X			

- B2 kategorijos ir B1.1 bei B1.3 pakategorijų:
  - 5 metų praktinė techninės priežiūros patirtis dirbant su eksploatuojamais lėktuvais, jeigu pareiškėjas anksčiau nebuvo įgijęs jokio atitinkamo techninio parengimo; arba
  - trejų metų praktinė techninės priežiūros patirtis dirbant su eksploatuojamais lėktuvais ir įgyta techninė profesija, kurią kompetentinga institucija pripažįsta tinkama; arba
  - dvejų metų praktinė techninės priežiūros patirtis dirbant su eksploatuojamais lėktuvais ir baigti 147 dalies reikalavimus atitinkantys pagrindinio mokymo kursai.
- C kategorijos, didelių orlaivių:
  - trejų metų praktinė techninės priežiūros patirtis dirbant su dideliais orlaiviais pagal kategorijas B1.1, B1.3 ar B2 arba dirbant pagalbinio darbuotoju pagal kategorijas B1.1, B1.3 ar B2, kaip nurodyta 145 dalyje, arba derinant abi šias galimybes; arba
  - 5 metų praktinė techninės priežiūros patirtis dirbant su dideliais orlaiviais pagal kategorijas B1.2 ar B1.4 arba dirbant pagalbinio darbuotoju pagal kategorijas B1.2 ar B1.4, kaip nurodyta 145 dalyje, arba derinant abi šias galimybes.
- C kategorijos, išskyrus didelius orlaivius:
  - trejų metų praktinė techninės priežiūros patirtis dirbant su orlaiviais, išskyrus didelius orlaivius, pagal kategorijas B1 ar B2 arba dirbant pagalbinio darbuotoju pagal kategorijas B1 ar B2, kaip nurodyta 145 dalyje, arba derinant abi šias galimybes.
- C kategorijos, įgijus aukštąjį išsilavinimą:
  - pareiškėjui, turinčiam kompetentingos institucijos pripažintą universitete ar kitoje aukštojoje mokykloje įgytą techninių dalykų mokslo laipsnį, trejų metų veikla atliekant tipinius civilinės aviacijos orlaivių techninės priežiūros darbus, įskaitant 6 mėnesių dalyvavimą pagrindinės techninės priežiūros darbe.

Pareiškėjas orlaivio tipo / užduoties mokymo kursus gali atlikti:

- A kategorijos Part-145 arba Part-147 organizacijoje (teorija ir praktika);
- B1 ir B2 kategorijų Part-147 organizacijoje (teorija ir praktika);
- C kategorijos Part-147 organizacijoje (teorija).

Orlaivio techninės priežiūros licencija praėjus penkeriems metams nuo jos paskutinio išdavimo ar pakeitimo netenka galios. Taip pat orlaivio techninės priežiūros licencija galioja tik tuo atveju, jeigu ją išdavė ir / arba pratęsė kompetentinga institucija ir jeigu šį dokumentą pasirašė jos turėtojas.

Įgaliotojo asmens prašymu pažymėjimus suteikiantys darbuotojai turi pateikti savo licenciją kaip kvalifikacijos patvirtinimą per 24 valandas.

Pareiškėjui gamintojo grupės kategorija gali būti suteikta įvykdžius orlaivių tipo kategorijos reikalavimus dviem būdingiems orlaivių tipams iš to paties gamintojo orlaivių grupės.

Pareiškėjui visos orlaivių grupės kategorija gali būti suteikta įvykdžius orlaivio tipo kategorijos reikalavimus trimis būdingiems orlaivių tipams iš skirtingų gamintojų orlaivių grupės.

3. 145 DALIS – PATVIRTINTA TECHNINĖS PRIEŽIŪROS ORGANIZACIJA

TECHNINIAI REIKALAVIMAI

Didelio orlaivio arba komerciniam oro transporto vežimui naudojamam orlaivio bei tuose orlaiviuose įmontuoti skirtų komponentų techninę priežiūrą atliekančios organizacijos patvirtinamos pagal KOMISIJOS REGLAMENTO (EB) Nr. 2042/2003 II priedo (Part-145) nuostatas. Orlaivio techninė priežiūra – tai orlaivio arba komponento tik kapitalinis remontas, remontas, tikrinimas, pakeitimas, keitimas arba defektų šalinimas ar kelių iš šių veiklų derinimas, išskyrus tikrinimą prieš skrydį.

Paraiška išduoti patvirtinimą arba jį pakeisti kompetentingai institucijai įteikiamas institucijos nustatyta forma ir numatytu būdu (užpildoma EASA 2 forma). Patvirtinime įrašomos klasės, kategorijos ir apribojimai įrašomi atitinkamai 3, 4 ir 5 lentelėms.

3 lentelė. Klasių ir kategorijų sistema, taikoma patvirtinant techninės priežiūros organizacijas pagal I priedo (M dalies) F poskyrį ir II priedą (145 dalį)

KLASĖ	KATEGORIJA	APRIBOJIMAS	TECHNINĖ ORLAIVIO PRIEŽIŪRA ANGARE	PRIEŠSKRYDINĖ ORLAIVIO TECHNINĖ PRIEŽIŪRA
ORLAIVIS	A1 Didesnės nei 5 700 kg masės lėktuvai	[Kategorija skirta pagal II priedą (145 dalį) patvirtintoms techninės priežiūros organizacijoms] [Nurodomas lėktuvo gamintojas arba grupė, serija ar tipas ir (arba) techninės priežiūros užduotys] <i>Pavyzdys: „Airbus A320“</i>	[TAIP / NE]*	[TAIP / NE]*
	A2 5 700 kg ir mažesnės masės lėktuvai	[Nurodomas lėktuvo gamintojas arba grupė, serija ar tipas ir (arba) techninės priežiūros užduotys] <i>Pavyzdys: „DHC-6 Twin Otter“</i>	[TAIP / NE]*	[TAIP / NE]*
	A3 Sraigtasparniai	[Nurodomas sraigtasparnių gamintojas arba grupė, serija ar tipas ir (arba) techninės priežiūros užduotis (-ys)] <i>Pavyzdys: „Robinson R44“</i>	[TAIP / NE]*	[TAIP / NE]*
	A4 Orlaiviai, išskyrus A1, A2 ir A3 kategorijas	[Nurodoma orlaivio serija arba tipas ir (arba) techninės priežiūros užduotis (-ys)]	[TAIP / NE]*	[TAIP / NE]*

4 lentelė. Klasių ir kategorijų sistema, taikoma patvirtinant techninės priežiūros organizacijos pagal I priedo (M dalies) F poskyrį ir II priedą (145 dalį) (tęsinys)

VARIKLIAI	B1 Turbininiai	[Nurodoma variklio serija arba tipas ir (arba) techninės priežiūros užduotis (-ys)]. <i>Pavyzdys: PT6A serija</i>
	B2 Stūmokliniai	[Nurodomas variklio gamintojas arba grupė, serija ar tipas ir (arba) techninės priežiūros užduotis (-ys)]
	B3 Pagalbinė jėgainė	[Nurodomas variklio gamintojas arba serija ar tipas ir (arba) techninės priežiūros užduotis (-ys)]
KOMPONENTAI, IŠSKYRUS SUKOMPLEKTUOTUS VARIKLIUS ARBA PAGALBINES JĖGAINES	C1 Oro kondicionavimo ir hermetizavimo įrenginys	[Nurodomas orlaivio tipas arba orlaivio ar komponento gamintojas arba konkretus komponentas ir (arba) daroma nuoroda į įmonės žinyne pateikiamą įrangos, kurios techninę priežiūrą gali atlikti remonto įmonė ir už kurios išleidimą eksploatuoti ji yra atsakinga, sąrašą ir (arba) techninės priežiūros užduotį (-is)]. <i>Pavyzdys: degalų tiekimo valdymo įtaisas PT6A</i>
	C2 Autopilotas	
	C3 Ryšio ir navigacijos įranga	
	C4 Duryr – liukai	
	C5 Elektros energijos tiekimas ir apšvietimas	
	C6 Įranga	
	C7 Variklis – pagalbinė jėgainė	
	C8 Orlaivio vairai	
	C9 Degalai	
	C10 Sraigtasparnis – rotoriai	

5 lentelė. Klasių ir kategorijų sistema, taikoma patvirtinant techninės priežiūros organizacijos pagal I priedo (M dalies) F poskyrį ir II priedą (145 dalį) (tęsinys)

KLASĖ	KATEGORIJA	APRIBOJIMAS	TECHNINĖ ORLAIVIO PRIEŽIŪRA ANGARE	PRIEŠSKRYDINĖ ORLAIVIO TECHNINĖ PRIEŽIŪRA
	C11 Sraigtasparnis – pavara			
	C12 Hidraulinė sistema			
	C13 Būklės rodmenų teikimo ir registravimo sistema			
	C14 Važiuoklė			
	C15 Deguonies sistema			
	C16 Oro sraigtai			
	C17 Pneumatinė ir vakuumo sistema			
	C18 Apsauga nuo apledėjimo / lietaus / ugnies			
	C19 Langai			
	C20 Konstrukcijos dalys			
	C21 Vandens balastas			
	C22 Traukos jėgos padidinimas			
SPECIALIOSIOS PASLAUGOS	D1 Neardomieji bandymai	[Nurodomas (-i) konkretus (-ūs) neardomųjų bandymų metodas (-ai)]		

Techninės priežiūros organizacijos reikalavimai yra taikomi patalpoms:

- Angaras / dirbtuvės:
  - tinkama temperatūra, apšvietimas;
  - ne per daug dulkių, triukšmo;
  - prieinamas;
  - tinkamas, vietos užtektinai;
  - užtikrinama apsauga nuo aplinkos oro sąlygų;
  - specialios patalpos atskirtos, kad nebūtų teršiama aplinka.
- Sandėliai (komponentų, įrangos, įrankių, medžiagų):
  - užtikrinamas saugumas, įeiti leidžiama tik autorizuotam personalui;
  - atskirti eksploatuoti tinkami / netinkami komponentai;

- užtikrinamos saugojimo sąlygos (ventiliacija, drėgnumas, įpakavimas);
- tinkama temperatūra, apšvietimas;
- ne per daug dulkių, triukšmo.
- Biuro patalpos (planavimo, auditorių, įrašams atlikti, instrukcijoms peržiūrėti):
  - tinkama temperatūra, apšvietimas;
  - ne per daug dulkių, triukšmo;

Jeigu darbovietės sąlygos dėl temperatūros, drėgmės, krušos, ledo, sniego, vėjo, apšvietimo, dulkių / kitų ore pasklidusių teršalų suprastėja tiek, kad tų sąlygų negalima laikyti priimtinais, tam tikros techninės priežiūros arba tikrinimo užduotys turi būti nutraukiamos, kol bus atkurtos nustatytus reikalavimus atitinkančios darbo aplinkos sąlygos.

Techninės priežiūros organizacijoje privalomai turi būti šie darbuotojai:

- Atsakingas vadovas (užtikrina reikiamus finansus ir standartų laikymąsi):
  - užtikrina, kad būtų prieinami reikiami ištekliai;
  - parengia ir įgyvendina 145.A.65 dalies a pastraipoje nustatytą saugos ir kokybės politiką;
  - įrodo, kad iš esmės yra susipažinęs su 145 dalimi.
- Organizacijos ir nominuoti darbuotojai (linijinės, pagrindinės, dirbtuvės vadovai ir pavaduojantys asmenys):
  - pavaldūs atsakingam vadovui;
  - atitinkamos žinios, išsilavinimas, patirtis (Part-145);
  - patvirtinti kompetentingos institucijos (EASA 4 forma).
- Kokybės vadovas:
  - stebintis kokybės sistemą, reikalaujantis ištaisančiųjų veiksmų, ataskaitos pateikimas;
  - tiesioginis priėjimas prie atsakingo vadovo.
- Techninis personalas:
  - mažiausiai 50 proc. nuolat įdarbintų techninės priežiūros specialistų.

Visų darbuotojų kompetencija turi būti apibrėžta ir kontroliuojama. Daug dėmesio skiriama žmogiškųjų veiksnių mokymams. Šie mokymai yra privalomi prieš darbuotojams pradėdant dirbti savarankiškai bei pakartotinai kas dvejus metus. Žmogiškieji veiksniai – tai aviaciniam projektavimui, sertifikavimui, mokymui, operacijoms ir techninei priežiūrai taikomi principai, kuriais, tinkamai atsižvelgiant į žmogaus našumą, siekiama užtikrinti saugią žmogaus ir kitų sistemos komponentų sąsają.

Techninės priežiūros darbus sertifikuojantis personalas skirstomas į:

- Linijinės techninės priežiūros sertifikuojantį personalą.
- Pagrindinės techninės priežiūros sertifikuojantį personalą:
  - C kategorijos personalas išduoda orlaivio išleidimo pažymėjimą (užtikrina, kad pagalbiniis personalas atliko visas reikiamas užduotis);
  - pagalbiniis personalas B1, B2 (užtikrina, kad visos užduotys yra atliktos laikantis standartų).

Sertifikuojančiam personalui yra keliami šie reikalavimai:

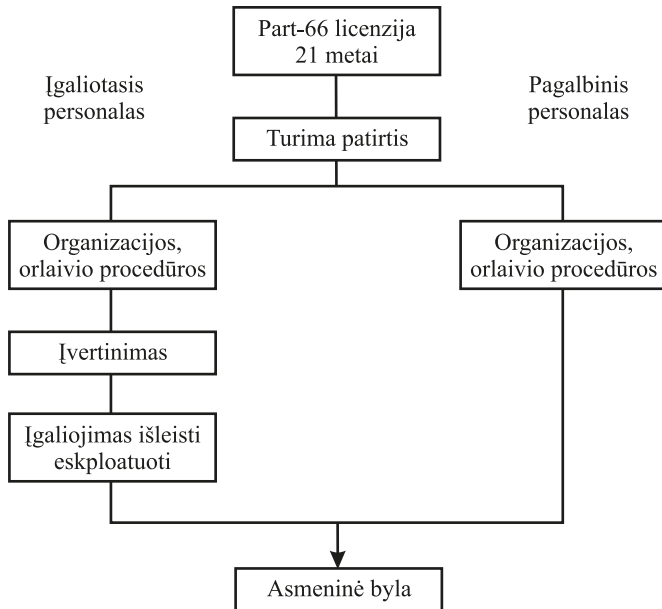
- Turėti Part-66 techniko licenciją, įrodančią reikiamą kvalifikaciją.
- Minimalus amžius – 21 metai.
- Reikiamas adekvatus supratimas apie:
  - orlaivį / komponentą;
  - organizacijos procedūras.
- Turėti reikiamą patirtį (6 / 24).
- Sėkmingai išklaudyti šiuos mokymus:
  - žmogiškųjų veiksnių;
  - kuro bakų saugos.

Kai techninis personalas įrodo, kad tenkina visus reikalavimus keliamus sertifikuojančiam personalui, organizacija išduoda įgaliojimą išleisti eksploatuoti (7 ir 8 pav.), kuriame aiškiai nustatoma jo taikymo sritis ir apribojimai. Organizacija turi normuoti įgaliojotojo personalo asmenines bylas, kuriose turi būti ši informacija:

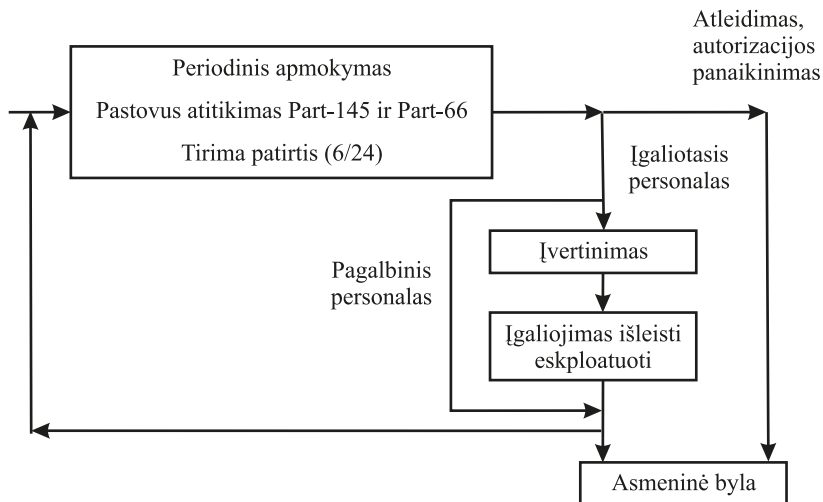
- Asmeniniai duomenys;
- Part-66 licencijos duomenys;
- Visi reikalingi mokymai, patirtis, kvalifikacija;
- Autorizacijos apimtis, numeris, išdavimo / galiojimo datos;
- Kiti apribojimai.

Techninio personalo periodiniai mokymai (kas 2 metus) turi apimti:

- techninius klausimus;
- reikalavimų, procedūrų pasikeitimus;
- žmoniškųjų veiksnių klausimus;
- kokybės sistemos pastebėtų trūkumų analizę ir išvadas;
- kuro bakų saugos aspektus.

7 pav. Pradinis įvertinimas išduodant įgaliojimą išleisti eksploatuoti

8 pav. Pakartotinis įvertinimas išduodant įgaliojimą išleisti eksploatuoti Maketuotojui: pastovus atitikimas – nuolatinis atitikimas

Organizacija turi turėti prieinamą ir naudoti būtiną įrangą, įrankius ir medžiagas, kad galėtų atlikti jos patvirtintoje darbo srityje numatytus darbus. Jeigu gamintojas nustato specialius įrankius arba įrangą, organizacija turi naudoti tuos įrankius arba medžiagas, jei su kompetentinga institucija organizacijos žinyne numatyta tvarka nebuvo susitarta dėl kitokių įrankių ar įrangos naudojimo.

Įranga ir įrankiai turi būti prieinami visą laiką, išskyrus visus gana retai naudojamus įrankius ar įrangą, kuriuos nebūtina nuolatos turėti po ranka. Tokie atvejai turi būti nurodomi žinyno procedūroje.

Organizacija, patvirtinta atlikti techninę angare atliekamą orlaivio priežiūrą, turi turėti nustatytus reikalavimus atitinkančią priėgą, užtikrinančią įrangą ir tokias apžiūros / prisitvirtinimo platformas, kad būtų galima deramai patikrinti orlaivį.

Organizacija užtikrina, kad visi įrankiai, įranga, ypač bandymo įranga, jei būtina, pagal oficialiai pripažintą standartą būtų tikrinama ir kalibruojama taip dažnai, kad būtų užtikrinamas jos tinkamumas eksploatuoti ir tikslumas. Įrašus apie šiuos kalibravimus ir naudotą standartą užtikrinančius įrašus tvarko organizacija.

Techninės priežiūros organizacijoje visi komponentai klasifikuojami ir atitinkamai priskiriami šioms kategorijoms:

- Komponentai, kurių būklė atitinka nustatytus reikalavimus ir kurie išleisti jiems išdavus Europos aviacijos saugos agentūros EASA 1 formą ar lygiavertį dokumentą bei paženklinti pagal 21 dalies Q poskyrį;
- Eksploatuoti netinkami komponentai, kurie turi būti prižiūrimi pagal šio skirsnio reikalavimus.
- Neatnaujinami komponentai;
- Tipinės orlaivio, variklio, oro sraigto arba orlaivio kito komponento dalys, nurodytos iliustruotame gamintojo dalių kataloge ir (arba) techninės priežiūros duomenyse;
- Žaliavos ir medžiagos naudojamos techninei priežiūrai atlikti, jeigu organizacija yra įsitikinusi, kad medžiagos atitinka nustatytą specifikaciją ir jas galima atitinkamai nustatyti. Su visomis medžiagomis turi būti pateikiami dokumentai, kurie jas susietų su tam tikra medžiaga ir kuriuose būtų pateikiamas pareiškimas dėl atitikties specifikacijai bei nurodomas gamintojas ir tiekėjas.

Organizacija gali gaminti tam tikrų tipų dalis, naudojamas atliekant darbus jos patalpose, jeigu procedūros yra nurodytos organizacijos žinyne.

Komponentai, kurių nustatyta eksploatavimo trukmė yra pasibaigusi arba kuriuose aptikta nepašalintų defektų, laikomi neatnaujinamais ir neleidžiama, kad jie iš naujo patektų į komponentų tiekimo sistemą, jeigu nepratęsiama nustatyta eksploatavimo trukmė arba jeigu sprendimas atlikti remontą nebuvo patvirtintas pagal 21 dalį.

Organizacija, atlikdama techninę priežiūrą, įskaitant keitimus ir remontus, turi turėti ir naudoti taikomus einamuosius techninės priežiūros duomenis. Taikomi techninės priežiūros duomenys – tai:

- už orlaivio arba komponento priežiūrą atsakingos institucijos paskelbti visi taikomi reikalavimai, procedūros, eksploatavimą užtikrinantys nurodymai arba informacija;

- už orlaivio arba komponento priežiūrą atsakingos institucijos paskelbti visi taikomi tinkamumo skraidyti nurodymai;
- tipo pažymėjimo, papildomojo tipo pažymėjimo turėtojų paskelbti nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti nurodymai, visų kitų organizacijų, kurios pirmiau minėtus duomenis turi skelbti pagal 21 dalies nuostatas ir, jei tai yra orlaivis arba komponentas iš trečiosios šalies, už orlaivio arba komponento priežiūrą atsakingos institucijos nustatyti tinkamumo skraidyti duomenys;
- visi taikomi standartai, techninės priežiūros standartu nustatyta praktika, kurią agentūra pripažįsta esant tinkamu techninės priežiūros standartu.

Organizacija užtikrina, kad:

- visi taikomi techninės priežiūros duomenys būtų lengvai prieinami, jeigu jų prašytų techninę priežiūrą atliekantys darbuotojai;
- tvarkomi techninės priežiūros duomenys būtų atnaujinami.

Techninės priežiūros organizacija turi turėti sistemą, kad atsižvelgdama į darbų kiekį ir jų sudėtingumą galėtų planuoti visų būtinų darbuotojų, įrankių, įrangos, medžiagų, techninės priežiūros duomenų ir įrenginių prieinamumą, siekdama, jog būtų užtikrintas saugus techninės priežiūros darbų atlikimas. Planuojant techninės priežiūros užduotis ir organizuojant pamainas būtina atsižvelgti į žmogaus našumo apribojimus. Jeigu techninės priežiūros užduočių atlikimą arba jų užbaigimą būtina perduoti dėl to, kad keičiasi darbo pamaina, ar dėl to, kad darbą baigiantys ir darbą pradėdantys darbuotojai atitinkamai turi pasikeisti informacija.

Išleidimo eksploatuoti pažymėjimą išduoda tinkamai įgalioti už išleidimą atsakingi darbuotojai organizacijos vardu, kai patikrinta, kad visi užsakyti techninės priežiūros darbai yra tinkamai atlikti organizacijos 145.A.70 dalyje nustatyta tvarka, atsižvelgiant į tai, ar yra ir ar naudojami 145.A.45 dalyje išvardyti techninės priežiūros duomenys ir ar nėra neatitikimų, dėl kurių kyla pavojus skrydžio saugai. Išleidimo eksploatuoti pažymėjimas išduodamas prieš skrydį užbaigus bet kokią techninę priežiūrą.

Išleidimo pažymėjime įgaliotasis personalas turi įrašyti:

- aprašomos atliktos užduoties detales;
- nuorodą į užduočių paketą;
- neatliktus darbus;
- datą, eksploatacijos galiojimo laiką;
- įgaliotojo personalo vardą ir parašą;
- Part-145 organizacijos patvirtinimo numerį.

Komponentui išleisti naudojama EASA 1 forma (gali būti neišrašoma esant vidiniam naudojimui).

Organizacija registruoja visą informaciją apie atliekamus techninės priežiūros darbus. Organizacija turi laikyti bent jau užrašus, būtinus įrodyti, kad išduodant išleidimo eksploatuoti pažymėjimą, įskaitant subrangovo turimus išleidimo dokumentus, buvo laikytasi visų reikalavimų. Organizacija orlaivio operatoriui įteikia kiekvieno išleidimo eksploatuoti pažymėjimo ir visų tam tikrų patvirtintų remonto / keitimo duomenų, kurie buvo naudojami atliekant remontą / keitimą, kopiją. Techninės priežiūros organizacija visų išsamių techninės priežiūros užrašų ir su jais susijusių techninės priežiūros duomenų kopiją laiko trejus metus nuo orlaivio arba komponento, su kuriuo buvo susijęs darbas, išleidimo iš organizacijos.

Techninės priežiūros organizacija kompetentingai institucijai, registravimo valstybei ir už orlaivio arba komponento projektavimą atsakingai organizacijai praneša (kiek galima greičiau, tačiau kiekvienu atveju per 72 valandas) apie visas organizacijos nustatytas orlaivio arba komponento būsenas, kurios sukūrė ar galėjo sukurti pavojingą būseną, keliančią didelę grėsmę skrydžio saugai. Sąrašą praneštinų įvykių galima rasti:

- PRANEŠIMŲ APIE CIVILINĖS AVIACIJOS ĮVYKIUS TAISYKLĖSE (įsakymas Nr. 3-250);
- DIRECTIVE 2003/42/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 13 June 2003 on occurrence reporting in civil aviation.

Techninės priežiūros organizacija parengia organizacijos saugos ir kokybės politiką, kuri turi būti pateikiama organizacijos žinyne. Taikomi šie principai:

- sauga yra prioritetas Nr. 1;
- taikomi žmogiškųjų veiksnių principai;
- klaidos / incidentai turi būti pranešami;
- turi būti laikomasi procedūrų;
- bendradarbiaujama su auditoriais.
- apima visus reikalavimus;
- apima visas reikiamas procedūras, specialių paslaugų teikimą;
- užtikrina patvirtintų galiojančių duomenų naudojimą, įskaitas modifikacijas ir remontus.

Organizacija turi įdiegti kokybės sistemą:

- vykdomi nepriklausomi vidiniai auditai;
- užtikrinamas atitiktis standartams ir reikalavimams;
- patvirtintų procedūrų yra laikomasi;
- apima visas sritis per 12 mėn.;
- tikrinama visos techninės priežiūros sritys:
  - dienos ir nakties pamainos;
  - linijinės stotys;
- atliekamas produkto atsitiktinai pasirinktas patikrinimas;
- esant mažai organizacijai kitos patvirtintos organizacijos personalas gali atlikti nepriklausomus auditus pagal atitinkamą sutartį.

Nepriklausomų auditų rezultatai turi būti pateikiami nominuotiems organizacijos asmenims bei atsakingajam vadovui. Rezultatuose turi atsispindėti atliktų patikrinimų analizė, susidedanti iš patikrinimo apimties, rizikos analizės, korekcinių ir prevencinių veiksmų.

Pagrindinis techninės priežiūros dokumentas yra Techninės priežiūros organizacijos žinynas. Tai dokumentas arba dokumentai, kuriuose yra medžiaga, nustatanti darbo, kuriuo grindžiamas patvirtinimas, apimtį ir įrodanti, kaip organizacija numato laikytis šios dalies nuostatų.

Techninės priežiūros organizacijos žinyne turi būti ši informacija:

- atsakingo vadovo pasirašytas pareiškimas, patvirtinantis, kad techninės priežiūros organizacijos žinynas ir visi susiję žinynai, į kuriuos buvo padaryta nuoroda, apibrėžia organizacijos atitiktį šios dalies nuostatomis ir nustato, jog organizacijų jų laikysis visą laiką;
- organizacijos saugos ir kokybės politika;
- vadovų pareigos ir pavardės;
- kitų asmenų pareigos ir įsipareigojimai;
- organizacijos schema;
- už išleidimą atsakingų darbuotojų ir B1 bei B2 kategorijos pagalbinių darbuotojų sąrašas;
- turimų darbo jėgos išteklių aprašymas;
- bendras skirtingose vietose, kurių adresai nurodyti organizacijos patvirtinimo pažymėjime, esančių gamybinių patalpų aprašymas;
- su patvirtinimo apimtimi susijusio atliekamo darbo specifikacija;
- pranešimo apie organizacijos pakeitimus procedūra;
- techninės priežiūros organizacijos žinyno pakeitimo procedūra;
- procedūros ir kokybės sistema;
- komercinių operatorių, jeigu taikoma, kuriems organizacija teikia orlaivio techninės priežiūros paslaugas, sąrašas;
- organizacijų, su kuriomis buvo sudaryta subrangos sutartis, sąrašas;
- priešskrydinės orlaivio techninės priežiūros stočių sąrašas;
- organizacijų, su kuriomis sudaryta, sutartis sąrašas, jeigu taikoma.

Atsižvelgiant į organizacijos žinyną, organizacija turi teisę atlikti užduotis patvirtinimo pažymėjime ir organizacijos žinyne nustatytose vietose prižiūrėti visus orlaivius ir (arba) komponentus, kuriuos prižiūrėti ji yra patvirtinta. Organizacija atlieka tik tų orlaivių arba komponentų techninę priežiūrą, kuriuos prižiūrėti ji yra patvirtinta,

jeigu yra prieinami visi būtini įrenginiai, įranga, įrankiai, medžiagos, techninės priežiūros duomenys ir už išleidimą atsakingi darbuotojai.

Techninės priežiūros organizacija informuoja kompetentingą instituciją, kai yra keičiama (prieš pakeitimą arba kuo skubiau):

- organizacijos pavadinimas;
- organizacijos buveinė;
- kitos organizacijos buveinės;
- atsakingas vadovas;
- bet koks 145.A.30(b) dalyje nurodytas asmuo;
- įrenginiai, procedūros, darbų mastas ir darbuotojai, kurie gali turėti įtakos patvirtinimui.

Išduoto patvirtinimo galiojimo trukmė neribojama. Jis galioja, jeigu:

- organizacija vis dar atitinka II priedo (145 dalies) reikalavimus pagal nuostatas, susijusias su pažeidimų procedūromis, kaip nurodyta 145.B.50 dalyje;
- kompetentingai institucijai suteikiama prieiga prie organizacijos, kad ta institucija galėtų nustatyti, ar organizacija vis dar atitinka šios dalies reikalavimus;
- pažymėjimo neatsisakoma arba jis neatšaukiamas.

Kompetentingai institucijai atlikus patikrinimą organizacijoje ir nustatčius pažeidimus, jų lygis yra skirstomas:

- Pirmo lygio pažeidimas – tai bet koks esminis 145 dalies reikalavimų neatitikimas, dėl kurio sumažėja saugos standartas ir kuris kelia didelį pavojų skrydžio saugai.
- Antro lygio pažeidimas – tai bet koks 145 dalies reikalavimų neatitikimas, dėl kurio gali sumažėti saugos standartas ir kuris gali kelti pavojų skrydžio saugai.

Organizacija, gavusi pranešimą apie pažeidimus, turi parengti ištaisomųjų veiksmų planą ir per su kompetentinga institucija sutartą laikotarpį tai institucijai priimtinu būdu imasi tų veiksmų.

4. ES-OPS KOMERCINIS VEŽIMAS ORO TRANSPORTU

ES-OPS 1 yra priimtas kaip Reglamento Nr. 3922/1991 III priedo papildymas (įsigaliojo 2008 birželio 16 d.). OPS 1-oji dalis nustato civilinių lėktuvų naudojimo reikalavimus. Civilinius lėktuvus komerciniams skrydžiams naudoja tie, kurių pagrindinė veiklos vieta ir registruota buveinė, jei tokia yra, yra valstybėje narėje (toliau naudotojas). Naudotojas negali naudoti lėktuvo komerciniam oro susisiekimui kitaip, nei numatyta OPS 1 dalyje. Kiekvienas lėktuvas naudojamas pagal jo tinkamumo skraidyti pažymėjimo sąlygas ir neviršijant konkretaus lėktuvo pilotavimo taisyklėse nurodytų apribojimų. Naudotojas privalo užtikrinti, kad:

- visi darbuotojai žinotų, jog jie privalo laikytis tų valstybių, kuriose vykdomi skrydžiai, įstatymų, taisyklių ir procedūrų, susijusių su jų pareigų vykdymu;
- visi įgulos nariai būtų susipažinę su įstatymais, taisyklėmis ir procedūromis, susijusiais su jų pareigų vykdymu.

Naudotojas privalo užtikrinti, kad visas su skrydžiais susijęs personalas suprastų kalbą, kuria parašytos su jo funkcijomis ir pareigomis susijusios Skrydžių vykdymo vadovo dalys. Taip pat naudotojas imasi visų pagrįstų priemonių, skirtų užtikrinti, kad visi lėktuvu vežami asmenys paklustų visiems teisėtiems įgulos vado nurodymams, kad būtų užtikrinta lėktuvo ir juo vežamų asmenų ar turto sauga.

Naudotojas kiekvienam lėktuvui parengia minimalios įrangos sąrašą (MEL), kurį tvirtina įgaliotoji institucija. Šis sąrašas sudaromas remiantis atitinkamu įgaliotosios institucijos patvirtintu pagrindiniu minimalios įrangos sąrašu (MMEL) (jei toks yra parengtas) ir turi būti ne mažiau ribojantis nei pastarasis. Naudotojas negali naudoti lėktuvo kitaip nei nurodyta MEL, išskyrus tuos atvejus, kai tai leidžia įgaliotoji institucija. Tokiais leidimais jokių būdu negalima leisti skrydžių, viršijančių MMEL numatytus apribojimus.

Dokumentai, kuriuos reikia turėti skrydžio metu:

- registravimo liudijimas;
- tinkamumo skraidyti pažymėjimas;
- triukšmo pažymėjimo (jei taikoma) originalas arba kopija, įskaitant vertimą į anglų kalbą, jei tokį pažymėjimą yra išdavusi už triukšmo pažymėjimų išdavimą atsakinga institucija;
- vežėjo pažymėjimo originalas arba jo kopija;
- leidimas naudotis orlaivio radijo stotimi;
- civilinės atsakomybės draudimo liudijimo (-ų) originalas arba kopija;
- visi skrydžio įgulos nariai kiekvieno skrydžio metu privalo turėti galiojančias įgulos nario licencijas, patvirtinančias skrydžiui vykdyti reikiamą kvalifikaciją (kvalifikacijas).

Naudotojas užtikrina, kad:

- kiekvieno skrydžio metu orlaivyje būtų galiojančios Skrydžių vykdymo vadovo dalys, susijusios su įgulos pareigomis;
- skrydžiui vykdyti būtinos Skrydžių vykdymo vadovo dalys lėktuve būtų lengvai prieinamos įgulai;
- lėktuve būtų galiojančios lėktuvo pilotavimo taisyklės.

Papildoma informacija ir formos, kurias reikia turėti skrydžio metu:

- skrydžio planas, kuriame pateikta bent OPS 1.1060 punkte reikalaujama informacija;
- lėktuvo techninės būklės žurnalas, kuriame pateikta bent M dalies M.A. 306 punkte „Naudotojo lėktuvo techninės būklės žurnalas“ reikalaujama informacija;
- pateikto ATS skrydžio plano duomenys;
- NOTAM/AIS dokumentų, reikalingų pasirengti skrydžiui;
- meteorologinės informacijos;
- skirsnyje nurodyti masės ir centruotės dokumentai;
- pranešimas apie ypatingų kategorijų keleivius, pavyzdžiui, apsaugos darbuotojus, jei jie nelaikomi įgulos nariais, neįgalūs asmenis, neįleistinus keleivius, deportuojamus ir areštuo-tus asmenis;

- pranešimas apie ypatingus krovinius, įskaitant pavojingus krovinius ir įgulos vadui skirtą rašytinę informaciją;
- galiojantys žemėlapiai ir schemos ir su jomis susiję dokumentai;
- kiti dokumentai, kurių gali reikalauti su šiuo skrydžiu susijusios valstybės, pavyzdžiui, krovinio žiniaraštis, keleivių žiniaraštis ir kt.;
- pranešimų formos, atitinkančios įgaliotosios institucijos ir naudotojo reikalavimus.

Naudotojas užtikrina, kad bent kiekvieno skrydžio ar skrydžių sekos laikotarpiu žemėje būtų saugoma su skrydžiu susijusi ir skrydžio tipui tinkama informacija.

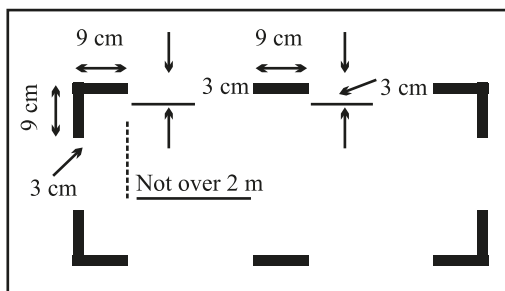
Naudotojas užtikrina, kad visuose skrydžio etapuose pakrovimas, lėktuvo masė ir svorio centras atitiktų apribojimus, nurodytus patvirtintame Lėktuvo pilotavimo taisyklėse ar Skrydžių vykdymo vadove, jei jie yra labiau ribojantys. Be to, naudotojas privalo nustatyti kiekvieno lėktuvo masę ir svorio centrą, faktiškai jį pasvėręs prieš pradėdamas naudoti ir vėliau kas 4 metus, jei naudojamos individualios lėktuvų masės, ir kas 9 metus, jei naudojamos laivyno masės. Modifikacijų ir remontų įtaka masei ir centruotei turi būti deramai įvertinama ir tinkamai fiksuojama dokumentuose. Be to, lėktuvai privalo būti pakartotinai sveriami, jei modifikacijų įtaka masei ir centruotei nėra tiksliai žinoma.

Vežėjo pažymėjimo turinys ir sąlygos (AOC nurodoma):

- naudotojo pavadinimas ir pagrindinė verslo vieta;
- išdavimo data ir galiojimo trukmė;
- leistų skrydžių tipo aprašymas;
- leistas (-i) naudoti lėktuvo (-ų) tipas (-ai);
- leistų naudoti lėktuvų registravimo ženklai, išskyrus tai, kad naudotojai gali gauti leidimą įdiegti sistemą, skirtą informuoti įgaliotąją instituciją apie lėktuvų, naudojamų pagal AOC, registravimo ženklus;
- zonos, kuriose leidžiami skrydžiai;
- tam tikri apribojimai;

- specialūs įgaliojimai / leidimai, pvz.:
  - II kategorija / III kategorija (įskaitant patvirtintus minimumus);
  - (MNPS) Minimalūs navigacijos charakteristikų reikalavimai;
  - (ETOPS) Ilgo nuotolio skrydžiai dviejų variklių lėktuvais;
  - (RNAV) Zonos navigacija;
  - (RVSM) Sumažinto vertikaliojo skirstymo minimumai;
  - pavojingų krovinių vežimas;
  - leidimas rengti pirminį saugos mokymą keleivių salono įgulai ir, jei taikytina, išduoti O skirsnyje numatytą liudijimą tiems naudotojams, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai užsiima tokiu mokymu.

Jeigu esant avarinei situacijai gelbėjimo komandai išilaužti tinkamos lėktuvo liemens vietos ženklinamos ant lėktuvo, naudotojas užtikrina, kad jos būtų ženklinamos taip, kaip nurodyta toliau. Ženklinama raudona ar geltona spalva ir, jei būtina, sudaromas fono kontrastas, ženklai apvedami baltai. Jeigu tarpas tarp kampinių ženklų yra didesnis nei 2 metrai, tarp jų įterpiamos 9 cm x 3 cm tarpinės linijos taip, kad tarp gretimų ženklų nesusidarytų didesnis nei 2 metrų tarpas (9 pav.).

9 pav. Išilaužimo vietų žymėjimas

5. ORLAIVIŲ SERTIFIKAVIMAS

KOMISIJOS REGLAMENTAS (EB) Nr. 1702/2003 nustato bendrus techninius reikalavimus ir administracines procedūras, taikomas gaminius, dalis ir prietaisus sertifikuojant tinkamumo naudoti ir aplinkos atžvilgiu, įskaitant:

- tipo sertifikatų, riboto galiojimo tipo sertifikatų, papildomų tipo sertifikatų išdavimą ir jų pakeitimus;
- tinkamumo skraidyti, tinkamumo skraidyti riboto galiojimo pažymėjimų, leidimų skristi ir oficialių išleidimo pažymėjimų išdavimą;
- remonto tvarkos patvirtinimų išdavimą;
- įrodymą, kad laikomasi aplinkos apsaugos reikalavimų;
- triukšmo pažymėjimų išdavimą;
- gaminių, dalių ir prietaisų identifikavimą;
- tam tikrų dalių ir prietaisų sertifikavimą;
- projektavimo ir gamybinių organizacijų sertifikavimą;
- tinkamumo skraidyti reikalavimų parengimą.

Aviacijos produktas (lėktuvas, variklis arba sraigtas) turi būti projektuojamas pagal patvirtintas sertifikavimo taisykles (CS23 – akrobatiniai lėktuvai, CS25 – dideli lėktuvai, CS27 – maži sraigtasparniai, CS29 – dideli sraigtasparniai)

Tipo pažymėjimas ir riboto tipo pažymėjimas yra aprašomi Part-21 dalyje B poskyryje. Kiekviena organizacija, pateikianti paraišką tipo pažymėjimui arba riboto galiojimo tipo pažymėjimui įsigyti, įrodo savo tinkamumą gaudama pagal J poskyrį agentūros išduotą projektavimo organizacijos patvirtinimą. Laikoma, kad tipo pažymėjimas ir riboto galiojimo tipo pažymėjimas apima tipo projektą, eksploatacinius apribojimus, tipo pažymėjimo duomenų lapą, skirtą tinkamumui skraidyti ir variklio išmetalų kiekiui, taikomo tipo sertifikavimo pagrindo ir aplinkos apsaugos reikalavimus, kurių laikymąsi nustato agentūra, ir taikomose sertifikavimo specifikacijose bei aplinkos ap-

saugos reikalavimuose gaminiui numatytas visas kitas sąlygas arba apribojimus. Be to, ir orlaivio tipo pažymėjimas, ir riboto galiojimo tipo pažymėjimas taip pat apima triukšmui skirtą tipo pažymėjimo duomenų lapą. Variklio tipo pažymėjimo duomenų lapas apima įrašus apie variklio išmetalų kiekių reikalavimų laikymąsi.

Pateikti paraišką, kad esminiam tipo projekto pakeitimui būtų suteiktas patvirtinimas, pagal šį poskyrį gali įteikti tik tipo pažymėjimo turėtojas. Tipo projekto pakeitimai laikomi neesminiais ir esminiais. „Neesminis pakeitimas“ – tai masei, centruotei, konstrukciniam stiprumui, patikimumui, eksploatacinėms charakteristikoms, triukšmui, degalų išleidimui, variklio išmetalų kiekiui arba kitoms gamino tinkamumą naudoti veikiančioms charakteristikoms didesnio poveikio neturintis pakeitimas. Visi kiti pakeitimai – tai „esminiai pakeitimai“.

Gamybos organizacijos patvirtinimo reikalavimai yra aprašyti Part-21 G poskyrije. Organizacijai suteikiama teisė gauti kompetentingos institucijos organizacijai suteikiamą gamybinės organizacijos patvirtinimą, jeigu organizacija įrodo, kad ji laikosi šiuo poskyriu nustatytų taikomų reikalavimų.

Reikalavimai projektavimo organizacijos patvirtinimui yra aprašyta Part-21 J poskyryje. Organizacijai suteikiama teisė gauti agentūros išduotą projektavimo organizacijos patvirtinimą, jeigu organizacija pagal šį poskyrį įrodo, kad ji laikosi taikomų reikalavimų.

Orlaivio registracijos pažymėjimas išduodamas valstybės narės kompetentingos institucijos. Registracijos pažymėjimas galioja tol, kol nesikeičia orlaivio savininkas arba nesikeičia registro šalis.

Part-21 dalies H poskyriu nustatoma tinkamumo skraidyti pažymėjimų išdavimo procedūra. Kiekvienas juridinis ar fizinis asmuo, kurio vardu orlaivis įregistruotas ar bus įregistruotas valstybėje narėje („registravimo valstybė narė“) arba jų atstovas gali pateikti paraišką, kad pagal šios dalies reikalavimus tam orlaiviui būtų išduotas tinkamumo skraidyti pažymėjimas. Tinkamumo skraidyti pažymėjimai skirstomi:

- tinkamumo skraidyti pažymėjimai išduodami pagal šią dalį išduoto tipo pažymėjimo reikalavimus atitinkančiam orlaivii;
- riboto galiojimo tinkamumo skraidyti pažymėjimai;
- leidimai skristi išduodami orlaiviiui, kuris neatitinka taikomų sertifikavimo specifikacijų arba dėl kurio nebuvo įrodyta, kad jis atitinka tas specifikacijas, tačiau kuris tinkamas saugiam skrydžiui nustatytomis sąlygomis.

Part-21 dalies I poskyriu nustatoma triukšmo pažymėjimų išdavimo procedūra. Orlaivio registravimo valstybės narės kompetentinga institucija išduoda triukšmo pažymėjimą.

Orlaivio svėrimo protokolas turi būti atliktas atitinkamai OPS-1, J poskyriui. Naudotojas užtikrina, kad visuose skrydžio etapuose pakrovimas, lėktuvo masė ir svorio centras atitiktų apribojimus, nurodytus patvirtintose Lėktuvo pilotavimo taisyklėse ar Skrydžių vykdymo vadove, jei jie yra labiau ribojantys. Taip pat naudotojas privalo nustatyti kiekvieno lėktuvo masę ir svorio centrą, faktiškai jį pasvėręs prieš pradėdamas naudoti ir vėliau kas 4 metus, jei naudojamos individualios lėktuvų masės. Modifikacijų ir remontų įtaka masei ir centruotei turi būti deramai įvertinama ir tinkamai fiksuojama dokumentuose. Be to, lėktuvai privalo būti pakartotinai sveriami, jei modifikacijų įtaka masei ir centruotei nėra tiksliai žinoma.

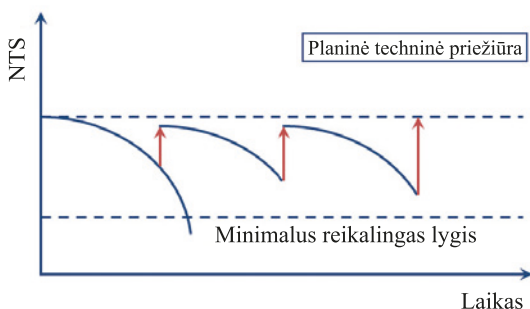
Orlaivio radijo ryšio leidimas yra išduodama Ryšių reguliavimo tarnybos prie Susisiekimo ministerijos. Leidime yra įrašoma ši informacija: orlaivio registracijos numeris, tipas, serijinis numeris, sąrašas radijo ryšio įrangos įtraukiant veikimo dažnius.

6. M DALIS – ORLAIVIO NEPERTRAUKIAMĄJĮ TINKAMUMĄ SKRAIDYTI UŽTIKRINANTI ORGANIZACIJA

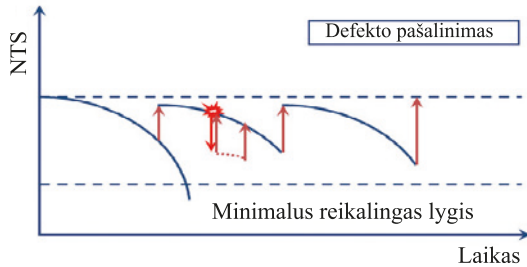
BENDROJI DALIS

Šiame skyriuje nustatomos priemonės, kurių turi būti imamasi siekiant, kad būtų užtikrintas tinkamumas skraidyti, įskaitant techninę priežiūrą. Juo taip pat nustatomos sąlygos, kurių turi laikytis nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinantys asmenys arba organizacijos. Nepertraukiamasis tinkamumas skraidyti – tai visi procesai, užtikrinantys, kad bet kuriuo orlaivio eksploatavimo trukmės momentu orlaivis atitiktų galiojančius tinkamumo skraidyti reikalavimus, o jo būsena - saugaus eksploatavimo reikalavimus. Nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti tęstinumo schemas yra pateiktos 10 ir 11 paveiksluose. Šios dalies tikslai:

- užtikrinti vienodą civilinės aviacijos saugos ir aplinkos apsaugos lygį;
- nustatyti bendrus techninius reikalavimus ir administracines procedūras, kuriomis užtikrinamas nepertraukiamasis orlaivio tinkamumas skraidyti, įskaitant visus jame montuojamus komponentus.

10 pav. Nepertraukiamo tinkamumo skraidyti palaikymas atliekant planinius techninės priežiūros darbus

11 pav. Nepertraukiamo tinkamumo skraidyti palaikymas šalinant defektus

ATSAKOMYBĖ

Orlaivio savininkas / nuomininkas yra atsakingas už nepertraukiamąjį orlaivio tinkamumą skraidyti ir užtikrina, kad orlaiviui nebūtų leista skristi, jeigu:

- orlaivio būseną netinkama skraidyti;
- visa pritaikyta eksploatacinė bei avarinė įranga nėra įmontuota pagal nustatytus reikalavimus ir tinkama naudoti arba yra aiškiai pažymėta kaip netinkama eksploatuoti;
- negalioja tinkamumo skraidyti pažymėjimas;
- techninė orlaivio priežiūra nebuvo atlikta pagal nustatytą patvirtintą techninės priežiūros programą.

Didelio orlaivio, komerciniam oro transporto vežimui naudojamo orlaivio ir jų komponentų techninę priežiūrą atlieka pagal 145 dalį patvirtinta techninės priežiūros organizacija.

Pranešimai apie ypatingus įvykius siunčiami:

- registravimo valstybei;
- už konstrukcijos tipą arba konstrukcijos tipo papildymus atsakingai organizacijai (TC/STC);
- operatoriaus valstybei narei;
- nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinančiai organizacijai (kai NTS atlieka kita organizacija).

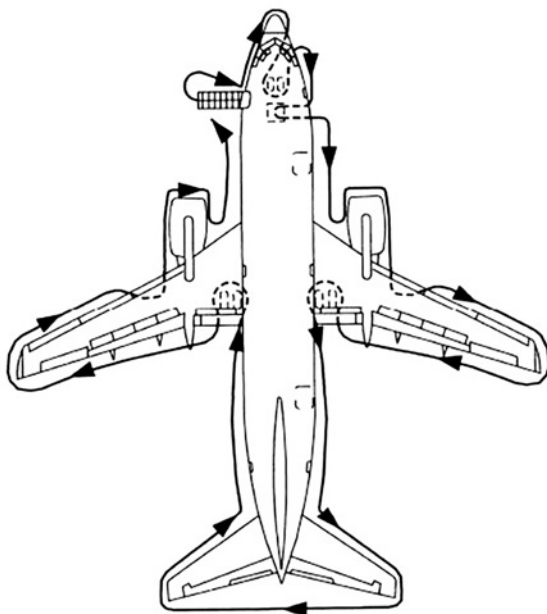
Praneštinų ypatingų įvykių sąrašas yra pateikiamas dokumentuose AMC 20-8 arba 2003/42/EC. Ataskaitos turi būti pateikiamos kiek

galima greičiau, tačiau visais atvejais per 72 valandas nuo to momento, kai asmuo arba organizacija nustatė būseną, dėl kurios pateikiama ataskaita.

NEPERTRAUKIAMASIS ORLAIVIO TINKAMUMAS SKRAIDYTI

Nepertraukiamasis orlaivio tinkamumas skraidyti ir eksploatacinės bei avarinės įrangos tinkamumas naudoti turi būti užtikrinamas:

- atliekant priešskrydinį tikrinimą (12 pav.);
- pagal M.A.304 dalyje ir (arba) M.A.401 dalyje nustatytus duomenis, pašalinant saugiam eksploatavimui turinčius įtakos visus defektus ir pažeidimus, visų didelių orlaivių arba komerciniam vežimui oro transportu naudojamų orlaivių atveju atsižvelgiant į minimalios įrangos ir nuokrypių nuo konfigūracijos sąrašus, jeigu jie taikomi orlaivio tipui;
- atliekant išsamią techninę priežiūrą pagal patvirtintą orlaivio techninės priežiūros programą;
- jei tai yra visi dideli orlaiviai arba komerciniam oro transporto vežimui naudojamas orlaivis, analizuojant patvirtintos orlaivio techninės priežiūros programos veiksmingumą;
- taikant bet kokias iš šių priemonių:
  - tinkamumo skraidyti reikalavimus;
  - eksploatavimą užtikrinančius nurodymus, turinčius įtakos nepertraukiamajam tinkamumui skraidyti;
  - agentūros nustatytus nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti reikalavimus;
  - priemones, kurias kompetentinga institucija įgaliojo taikyti siekdama, kad nedelsiant būtų ištaisomi su sauga susiję pažeidimai;
- atliekant keitimą ir remontą pagal M.A.304 dalį;
- jei tai yra visiems dideliems orlaiviams arba komerciniam oro transporto vežimui naudojamiems orlaiviams taikomi neprivalomi keitimai ir (arba) tikrinimai, nustatant jų įdiegimo politiką;
- atliekant su technine priežiūra susijusius bandomuosius skrydžius, jeigu būtina.

12 pav. Priešskrydinio tikrinimo schema

Kiekvieno orlaivio techninė priežiūra organizuojama pagal orlaivių techninės priežiūros programą. Orlaivių techninės priežiūros programoje turi būti pateikta išsami informacija apie visus techninės priežiūros darbus, kuriuos reikia atlikti, įskaitant dažnumą ir visas specialias užduotis, susijusias su veiklos tipais ir specifika.

Orlaivių techninės priežiūros programa užtikrinama, kad būtų laikomasi:

- kompetentingos institucijos nurodymų;
- nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti nurodymų, kuriuos parengė tipo pažymėjimų, riboto galiojimo tipo pažymėjimų, papildomų tipo pažymėjimų, esminio remonto projekto patvirtinimo, taikant Europos techninio standarto specifikaciją (ETSO) išduoto leidimo ar kito atitinkamo patvirtinimo, išduoto pagal Reglamentą (EB) Nr. 1702/2003 ir jo priedą (21 dalį), turėtojai;

- savininko arba nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinančios organizacijos siūlomų papildomų ar alternatyvių nurodymų.

Didelio orlaivio atveju, jeigu techninės priežiūros programa yra pagrįsta techninės priežiūros iniciatyvinės grupės logika arba būklės stebėsena, orlaivio techninės priežiūros programa turi apimti patikimumo programą. Orlaivio techninės priežiūros programa periodiškai peržiūrima ir, jei būtina, iš dalies keičiama. Šiomis peržiūromis užtikrinama, kad programa ir toliau būtų veiksminga, atsižvelgiant į veiklos patirtį, kompetentingos institucijos nurodymus ir į naujus ir (arba) pakeistus techninės priežiūros nurodymus, kuriuos paskelbė tipo pažymėjimo ir papildomo tipo pažymėjimo turėtojai ir kita tokius duomenis pagal Reglamento (EB) Nr. 1702/2003 priedą (21 dalį) skelbianti organizacija.

Techninės priežiūros programoje turi būti ši informacija:

- priešskrydinės techninės priežiūros užduotys;
- inspekcijų / patikrinimų užduotys ir periodiškumas;
- komponentų priežiūra;
- orlaivio senėjimo programa;
- specifinės konstrukcijos techninės priežiūros užduotys;
- komponentų kapitalinio remonto / pakeitimo periodiškumas.

Visi taikomi tinkamumo skraidyti nurodymai (AD) turi būti suderinti su tinkamumo skraidyti reikalavimais, jeigu agentūra nėra nustatčiusi kitaip. Pažeidimas įvertinamas ir keitimai bei remontai atliekami naudojant agentūros arba projektavimo organizacijos, kuri buvo patvirtinta pagal 21 dalį, patvirtintus duomenis, jeigu būtina.

Užbaigus bet kokią techninę priežiūrą, orlaivio nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užrašuose daromas įrašas apie išleidimo eksploatuoti pažymėjimą. Visi įrašai turi būti įrašomi nedelsiant, kai tai įmanoma padaryti, tačiau jokių būdu ne vėliau nei po 30 dienų nuo techninės priežiūros darbų atlikimo dienos.

Orlaivio nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užrašai – tai:

- orlaivio žurnalas;
- variklio žurnalas (-ai) arba variklio modulio eksploataavimo formuliarai;
- oro sraigto žurnalas (-ai);
- visų ribotos eksploataavimo trukmės komponentų eksploataavimo formuliarai.

Orlaivio nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užrašuose turi būti nurodyta:

- tinkamumo skraidyti nurodymų ir priemonių, kurias kompetentinga institucija įgaliojo taikyti nedelsiant, jeigu tektų taisyti su sauga susijusius pažeidimus, būseną;
- keitimų arba remontų būseną;
- techninės priežiūros programos įgyvendinimo apimtis;
- ribotos eksploataavimo trukmės komponentų būseną;
- ataskaita apie masės ir sunkio centro nustatymą;
- atidėtų techninės priežiūros darbų sąrašas.

Visi įrašai, daromi orlaivio nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užrašuose, turi būti aiškūs ir tikslūs. Jeigu būtina ištaisyti įrašą, jis ištaisomas taip, kad būtų galima aiškiai matyti pradinį įrašą. Savininkas arba operatorius užtikrina, kad būtų įdiegta šių užrašų tvarkymą toliau nustatytą trukmę užtikrinanti sistema.

Jei tai yra komercinis oro transporto vežimas, operatorius turi naudoti orlaivio techninių užrašų sistemą (Tech-log), apimančią toliau nustatytą kiekvienam orlaiviui skirtą informaciją:

- nepertraukiamajai skrydžio saugai užtikrinti būtina informaciją apie kiekvieną skrydį;
- galiojantį orlaivio išleidimo eksploatuoti pažymėjimą;
- einamąjį pareiškimą apie techninės priežiūros darbus, nurodantį orlaivio techninės priežiūros būseną atsižvelgiant į atliktinus planinius ir neplaninius darbus, išskyrus tai, kad kompetentinga institucija gali sutikti, jog pareiškimas dėl techninės priežiūros darbų būtų laikomas kitur;

- įtakos orlaivio eksploatavimui turinčius visus didelius defektus, kurių šalinimas atidėtas;
- visus būtinus rekomendacinius nurodymus dėl techninę priežiūrą skatinančių priemonių.

TECHNINĖS PRIEŽIŪROS STANDARTAI

Orlaivį prižiūrintis asmuo arba organizacija, atlikdami techninę priežiūrą, įskaitant keitimus ir remontus, privalo turėti prieigą prie galiojančių taikomų techninės priežiūros duomenų ir naudoti tik šiuos duomenis.

Taikomi techninės priežiūros duomenys – tai:

- kompetentingos institucijos arba Agentūros parengti visi taikomi reikalavimai, procedūros, standartai arba informacija;
- visi taikomi tinkamumo skraidyti nurodymai;
- tipo ir papildomojo tipo pažymėjimų turėtojų parengti nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti nurodymai bei visų kitų šiuos duomenis pagal 21 dalį skelbiančių organizacijų nurodymai;
- visi pagal 145.A.45 dalies d pastraipą parengti taikomi duomenys;

Orlaivį prižiūrintis asmuo arba organizacija užtikrina, kad visi taikomi techninės priežiūros duomenys būtų galiojantys ir lengvai prieinami naudoti, jeigu būtų reikalingi. Asmuo arba organizacija įdiegia taikytiną technologinių kortelių arba lapų sistemą ir techninės priežiūros duomenis perrašo į tas korteles arba lapus ar padaro tikslias nuorodas į tuose techninės priežiūros duomenyse nurodytą specialią techninės priežiūros užduotį arba užduotis.

Visi skrydžio saugai didelį pavojų keliantys orlaivio defektai turi būti pašalinami prieš kitą skrydį. Visi skrydžio saugai didelio pavojaus nekeliantys defektai turi būti pašalinami nedelsiant, kai tai įmanoma padaryti, nuo orlaivio defekto nustatymo pirmą kartą dienos ir atsižvelgiant į visus pagal techninės priežiūros duomenis nustatytus

apribojimus. Visi prieš skrydį nepašalinti defektai turi būti įrašyti į orlaivio techninės priežiūros duomenis arba operatoriaus techninių užrašų žurnalą, jeigu būtina.

KOMPONENTAI

Jokio komponento negalima įmontuoti į orlaivį ar kitą komponentą, jeigu jis neatitinka nustatytų būsenos reikalavimų, nebuvo nustatytu būdu išleistas eksploatuoti pagal Europos aviacijos saugos agentūros (EASA) 1 formą arba lygiavertį dokumentą ar nebuvo paženklintas pagal 21 dalies A poskyrį. Prieš komponentą įmontuojant į orlaivį, asmuo arba patvirtinta techninės priežiūros organizacija turi nustatyti, ar tam tikrą komponentą leidžiama įmontuoti, jeigu galima taikyti skirtingas keitimo ir (arba) tinkamumo skraidyti nurodymų konfigūracijas.

Standartinės dalis orlaivyje arba komponente galima įmontuoti tik tada, jeigu techninės priežiūros duomenyse yra nurodyta konkreiti standartinė dalis. Standartinės dalis galima įmontuoti tik tada, jeigu su jomis pateikiamas atitiktis įrodymas, kad jos atitinka taikomą standartą.

Žaliavines arba naudojamąsias medžiagas orlaivyje arba komponente galima naudoti tik tada, jeigu atitinkamuose techninės priežiūros duomenyse taip nustato orlaivio arba komponento gamintojas arba jeigu taip yra nurodyta 145 dalyje. Šias medžiagas leidžiama naudoti tik tada, jeigu jos atitinka privalomą specifikaciją ir jeigu jas galima nustatyti pagal atitinkamus reikalavimus. Su visomis medžiagomis turi būti pateikiami su tam tikra medžiaga aiškiai susiję dokumentai, su kuriais pateikiamas pareiškimas apie atitiktį specifikacijai ir duomenys apie gamintoją bei tiekėją.

Komponentų techninę priežiūrą atlieka pagal šio priedo A skyriaus F poskyrį (M dalį) arba II priedą (145 dalį) atitinkamai patvirtintos techninės priežiūros organizacijos. Įmontuoti ribotos eksploatavimo trukmės komponentai neturi būti eksploatuojami ilgiau, nei nustatyta patvirtintoje techninės priežiūros programoje ir tinkamumo

skraidyti nurodymuose. Patvirtinta eksploataavimo trukmė atitinkamai nurodoma kalendoriniu laiku, skrydžių valandomis, tūpimais arba ciklais. Patvirtintos eksploataavimo trukmės pabaigoje komponentas turi būti išimtas iš orlaivio ir atliekama jo techninė priežiūra arba jis pašalinamas, jeigu tai nustatytos eksploataavimo trukmės komponentai.

Komponentas laikomas netinkamu eksploatuoti esant vienai iš šių aplinkybių:

- pasibaigus techninės priežiūros programoje nustatyta eksploataavimo trukmei;
- nustačius, kad jis neatitinka taikomų tinkamumo skraidyti nurodymų ir kitų agentūros numatytų nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti reikalavimų;
- jeigu neturima būtinos informacijos, į kurią atsižvelgiant būtų galima nustatyti tinkamumo naudoti būseną arba tinkamumą būti įmontuotam;
- defektų arba veiklos sutrikimų įrodymai;
- sutrinka komponento veikimas arba ištinka avarija, galinti turėti įtakos jo tinkamumui eksploatuoti.

Netinkami eksploatuoti komponentai paženklinami ir laikomi saugioje vietoje, kur juos patvirtinta techninės priežiūros organizacija prižiūri tol, kol bus nuspręsta dėl būsimo tų komponentų statuso. Komponentai, kurių nustatyta eksploataavimo trukmė yra pasibaigusi arba kurie yra nepataisomai sugadinti, turi būti laikomi atliekomis ir jie neturi vėl patekti į komponentų tiekimo sistemą.

TECHNINĖS PRIEŽIŪROS ORGANIZACIJA

Techninės priežiūros organizacija gali būti patvirtinta pagal Part-M poskyrį F jeigu aptarnaujami orlaiviai ir komponentai nėra:

- dideli orlaiviai;
- orlaiviai naudojami komerciniais tikslais.

Techninė priežiūros organizacija turi būti nedidelė (personalas neturi viršyti 10). Part-M poskyrio F organizacijai taikomi panašūs reikalavimai, nurodyti Part-145 dalyje.

Techninės priežiūros organizacija pateikia žinyną, kuriame nurodo bent šią informaciją:

- atsakingo vadovo pasirašytas pareiškimas, kuriuo patvirtinama, kad organizacija nepertraukiamai ir visą laiką dirbs pagal M dalį ir žinyną;
- organizacijos darbo apimtį;
- nominuotus asmenis;
- organizacijos schemą, kurioje apibūdinti nominuotus asmenis siejantys atsakomybės ryšiai;
- už išleidimą atsakingų darbuotojų sąrašą, nurodant jų patvirtinimo taikymo sritį;
- vietų, kuriose atliekama techninė priežiūra, sąrašą kartu su bendrais įrenginių aprašymais;
- procedūras, aprašančias, kaip techninės priežiūros organizacija užtikrins šios dalies reikalavimų vykdymą;
- techninės priežiūros organizacijos žinyno pakeitimo procedūrą (-as).

Techninės priežiūros organizacijos žinyną ir jo pakeitimus patvirtina kompetentinga institucija.

Organizacija užtikrina, kad:

- visiems numatytiems darbams būtų parūpinami įrenginiai, specialios darbo vietos ir patalpos, jeigu privaloma, atskirtos, kad būtų užkirstas kelias teršimui ir apsaugota aplinka;
- būtų skirtos visus numatytus darbus prižiūrintiems pareigūnams, ypač įskaitant tvarkančius techninės priežiūros užrašus, reikalingos patalpos;
- būtų numatytos patikimos priemonės komponentams, įrangai, įrankiams ir medžiagoms laikyti. Laikymo sąlygos turi būti tokios, kad eksploatuoti netinkamus komponentus ir medžiagas būtų galima atskirti nuo visų kitų komponentų, įrangos, įrankių ir medžiagų. Laikymo sąlygos turi atitikti gamintojo nurodymus, o prieiga turi būti apribota tik įgaliotiesiems asmenims.

Organizacija skiria atsakingą vadovą, kuriam suteikiami verslininko įgaliojimai, leidžiantys užtikrinti, kad užsakovo prašomai visai techninei priežiūrai būtų galima skirti lėšų ir kad ji būtų atliekama pagal šioje dalyje nustatytą standartą. Taip pat turi būti paskirtas asmuo arba asmenų grupė, atsakinga už tai, kad organizacija visada atitiktų šio poskyrio reikalavimus. Tas asmuo arba asmenys turi vykdyti atsakingo vadovo nurodymus.

Organizacija numanomam darbui, dėl kurio yra sudaryta sutartis, paprastai turi turėti atitinkamų darbuotojų. Laikinus darbuotojus leidžiama samdytis tuo atveju, jeigu sutartis sudaroma dėl didesnės nei įprasta darbų apimties, ir laikinai samdytis galima tik tuos darbuotojus, kurie neišduoda išleidimo eksploatuoti pažymėjimų. Visų techninę priežiūrą atliekančių darbuotojų kvalifikacija turi būti įrodyta ir užregistruota. Techninės priežiūros organizacija turi turėti pakankamai už išleidimą atsakingų darbuotojų, galinčių orlaiviui ir komponentams išduoti išleidimo eksploatuoti pažymėjimus. Šie darbuotojai turi atitikti 66 dalies reikalavimus.

Organizacija turi:

- turėti techninės priežiūros duomenimis, nustatytą įrangą ir įrankius arba techninės priežiūros organizacijos žinyne nurodytą lygiavertę įrangą ir įrankius, kurie reikalingi kasdieniui techninei priežiūrai atlikti atsižvelgiant į patvirtinimo taikymo sritį; ir
- įrodyti, kad ji turi prieigą prie visos kitos įrangos ir įrankių, kurie naudojami tik kartais.

Įrankiai ir įranga turi būti tikrinami ir kalibruojami pagal oficialiai pripažintą standartą. Organizacija turi turėti užrašus apie tuos kalibravimus ir naudotą standartą. Organizacija turi tikrinti, klasifikuoti ir atitinkamai paskirstyti visus gaunamus komponentus.

Patvirtinta techninės priežiūros organizacija, atlikdama techninę priežiūrą, įskaitant keitimus ir remontus, turi turėti ir naudoti taikomus galiojančius techninės priežiūros duomenis. Jeigu techninės priežiūros duomenis pateikia užsakovas, juos privaloma turėti tik atliekant darbą.

Prieš pradėdant techninę priežiūrą organizacija ir techninės priežiūros prašanti organizacija suderina raštišką darbo pavidimą, kad būtų aiškiai nustatyti atliektini techninės priežiūros darbai.

Patvirtinta techninės priežiūros organizacija veda išsamius visų atliktų darbų užrašus. Turi būti laikomi visi užrašai, kurie įrodo, kad buvo laikytasi visų išleidimo eksploatuoti pažymėjimo išdavimo reikalavimų, įskaitant subrangovo išleidimo dokumentus, kurie taip pat turi būti laikomi. Patvirtinta techninės priežiūros organizacija visų išleidimo eksploatuoti pažymėjimų bei visų specialių patvirtintų remonto / keitimo duomenų, kurie buvo naudoti atliekant remontus / keitimus, kopiją įteikia orlaivio savininkui.

Išduoto patvirtinimo galiojimo trukmė neribojama. Jis galioja, jeigu:

- organizacija tebeatitinka šios dalies reikalavimus pagal nuostatas, susijusias su pažeidimų ištaisymu;
- kompetentingai institucijai suteikiama prieiga prie organizacijos, kad ta institucija galėtų nustatyti, ar organizacija tebeatitinka šio dalies reikalavimus;
- patvirtinimo neatsisakoma arba jis neatšaukiamas.

Atsisakius patvirtinimo pažymėjimo arba jį atšaukus, pažymėjimas gražinamas kompetentingai institucijai.

Part-M, F poskyriu nustatomi reikalavimai, kuriuos turi atitikti organizacija, kad jai būtų suteiktas patvirtinimas užtikrinti nepertraukiamąjį orlaivio tinkamumą skraidyti arba būtų pratęstas to patvirtinimo galiojimas.

NEPERTRAUKIAMĄJĮ TINKAMUMĄ SKRAIDYTI UŽTIKRINANTI ORGANIZACIJA

Paraiška suteikti patvirtinimą nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinančiai organizacijai arba pakeisti to patvirtinimo galiojimą įteikiama kompetentingos institucijos nustatyta forma ir numatytu būdu.

Nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija pateikia nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užtikrinimo žinyną, kuriame nurodoma ši informacija:

- atsakingo vadovo pasirašytas pareiškimas, patvirtinantis, kad organizacija visą laiką dirbs pagal šios dalies ir organizacijos žinyno reikalavimus;
- organizacijos darbo sritis;
- nominuoti asmenys;
- organizacijos schema, kurioje apibūdinti nominuotus asmenis siejantys atsakomybės ryšiai;
- tinkamumo skraidyti patikros darbuotojų sąrašas, kuriame, kai taikoma, išvardijami darbuotojai, įgalioti išduoti skrydžio leidimą;
- bendras įrenginių aprašymas ir jų išdėstymas;
- procedūros, aprašančios, kaip nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti techninės priežiūros organizacija užtikrins šios dalies reikalavimų vykdymą;
- nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užtikrinimo žinyno pakeitimo procedūros;
- patvirtintų orlaivio techninės priežiūros programų sąrašas arba komerciniam vežimui oro transportu nenaudojamiems orlaiviams – „pagrindinės“ ir „bendrosios“ techninės priežiūros programų sąrašas.

Nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užtikrinimo žinyną ir jo pakeitimus patvirtina kompetentinga institucija.

Organizacija skiria atsakingą vadovą, kuriam suteikiami verslininko įgaliojimai, leidžiantys užtikrinti, kad būtų skiriama lėšų nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užtikrinimo darbams ir kad jie būtų atliekami pagal šios dalies reikalavimus. Taip pat turi būti paskirtas asmuo arba asmenų grupė, atsakinga už tai, kad organizacija visada atitiktų šio poskyrio reikalavimus. Tas asmuo arba asmenys turi vykdyti atsakingo vadovo nurodymus.

Organizacija numatomam darbui turi turėti pakankamai apmokytų darbuotojų. Visi asmenys privalo galėti įrodyti, kad yra išsiję su orlaivio tinkamumu skraidyti susijusių atitinkamų žinių, kvalifikaciją ir patirties.

Visų nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinančių darbuotojų kvalifikacija turi būti įregistruota raštiškai.

Organizacija, pratešianti tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimų galiojimą, skiria tai daryti įgaliotus asmenis, kuriuos tvirtina kompetentinga institucija.

Organizacija nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti žinyne nurodo ir nuolat atnaujina asmens (-ų), pareigas ir pavardę (-es). Taip pat organizacija nustato darbuotojų, kurie dalyvauja užtikrinant visų didelių orlaivių arba orlaivių, naudojamų komerciniam vežimui oro transportu, nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti, atliekant tinkamumo skraidyti patikrą ir (arba) kokybės auditą pagal procedūrą ir laikantis standarto, dėl kurio buvo susitarta su kompetentinga institucija, kompetenciją ir ją kontroliuoja.

Patvirtinta nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija, kuri turi būti patvirtinta, kad galėtų atlikti tinkamumo skraidyti patikras ir, jeigu taikoma, kad galėtų išduoti skrydžio leidimus, turi turėti atitinkamus tinkamumo skraidyti patikros darbuotojus, galinčius išduoti A skyriaus I poskyryje nurodytus tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimus arba rekomendacijas ir, jeigu taikoma, išduoti skrydžio leidimus. Su visais orlaiviais, kurie naudojami komerciniam vežimui oro transportu, ir orlaiviais, kurių DKM yra didesnė nei 2 730 kg, išskyrus oro balionus, dirbantys minėti darbuotojai privalo:

- turėti ne trumpesnę nei penkerių metų patirtį užtikrinant nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti;
- turėti III priede (66 dalyje) nustatytą atitinkamą licenciją arba aviacijos bakalauro laipsnį ar lygiavertį nacionalinį dokumentą;
- būti išklause oficialų techninės orlaivių priežiūros kursą;
- patvirtintoje organizacijoje eiti su atitinkama atsakomybe susijusias pareigas.

Patvirtintos nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti organizacijos paskirtiems tinkamumo skraidyti patikros darbuotojams patvirtinta nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti organizacija leidimą gali išduoti tik tada, kai prižiūrimi tie darbuotojai pagal nustatytus reikalavimus atlieka tinkamumo skraidyti patikrą ir juos oficialiai patvirtina kompetentinga institucija. Organizacija užtikrina, kad orlaivio tinkamumo skraidyti patikros darbuotojai galėtų įrodyti, kad jie yra įgiję naujos atitinkamos nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užtikrinimo patirties. Tinkamumo skraidyti patikros darbuotojų tapatybė turi būti nurodoma kiekvieną asmenį įrašant į nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užtikrinimo žinyną bei darant nuorodą į jiems suteiktą leidimą atlikti tinkamumo skraidyti patikrą. Organizacija apie visus tinkamumo skraidyti patikros darbuotojus turi vesti užrašus, kuriuose pateikiama išsami informacija apie visas įsigytas atitinkamas kvalifikacijas bei nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užtikrinimo patirties santrauka ir mokymai bei leidimo kopija. Šie užrašai turi būti laikomi dvejus metus tinkamumo skraidyti patikros darbuotojui išėjus iš organizacijos.

Patvirtinta nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija kiekvienam prižiūrimam orlaiviui:

- parengia ir taiko techninės priežiūros programą, įskaitant visas taikomas patikimumo programas;
- orlaivio techninės priežiūros programą ir jos pakeitimus pateikia kompetentingai institucijai patvirtinti, o programos kopiją nusiunčia komerciniam vežimui oro transportu nenaudojamo orlaivio savininkui;
- tvarko keitimų ir remontų patvirtinimą;
- užtikrina, kad visa techninė priežiūra būtų atliekama pagal patvirtintą techninės priežiūros programą ir išleidžiama pagal M.A. dalies H poskyrį;
- užtikrina, kad būtų taikomi visi nepertraukiamajam tinkamumui skraidyti turintys įtakos galiojantys tinkamumo skraidyti ir eksploataavimo nurodymai;

- užtikrina, kad atliekant planinę techninę priežiūrą nustatytus visus defektus arba tuos defektus, apie kuriuos buvo pranešta, atitinkamai pašalintų patvirtinta techninės priežiūros organizacija;
- užtikrina, kad iškilus būtinybei orlaivis būtų perduodamas atitinkamai patvirtintai techninės priežiūros organizacijai;
- siekdama, kad darbas būtų atliekamas pagal nustatytus reikalavimus, derina planinę techninę priežiūrą, tinkamumo skraidyti nurodymų taikymą, ribotos eksploataavimo trukmės dalių pakeitimą ir komponentų tikrinimą;
- tvarko ir rengia laikyti visus nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užrašus ir (arba) operatoriaus techninių užrašų žurnalą;
- užtikrina, kad pareiškimas apie masės ir sunkio centro nustatymą atitiktų esamą orlaivio būseną.

Patvirtinta nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija, atlikdama nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užtikrinimo užduotis, turi turėti ir naudoti galiojančius naujausius techninės priežiūros duomenis. Šiuos duomenis gali teikti savininkas arba operatorius pagal tam tikrą su šiuo savininku ar operatoriumi sudarytą sutartį.

Siekiant, kad būtų laikomasi nurodytos orlaivio tinkamumo skraidyti patikros reikalavimo, patvirtinta nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija turi atlikti išsamų dokumentais pagrįstą orlaivio užrašų patikrinimą, kad būtų įsitikinta, jog:

- orlaivio sklandmens, variklio ir oro sraigto skraidytų valandų skaičius ir susiję skrydžio ciklai yra tinkamai užregistruoti;
- orlaivio konfigūracijai yra taikomas skrydžio žinynas ir jame atsispindi padėtis po paskutinio patikrinimo;
- orlaivyje buvo atlikti visi pagal patvirtintą techninės priežiūros programą privalomi darbai;
- visi žinomi defektai buvo pašalinti arba, jeigu būtina, apie juos buvo pranešta nustatytu būdu;
- visi galiojantys tinkamumo skraidyti nurodymai buvo taikyti bei užregistruoti nustatytu būdu;

- visos orlaivio modifikacijos ir remontai buvo užregistruoti bei patvirtinti pagal Reglamento (EB) Nr. 1702/2003 priedą (21 dalį);
- visi orlaivyje įmontuoti ribotos eksploataavimo trukmės komponentai yra tinkamai paženklinėti, užregistruoti ir patvirtinta jų eksploataavimo trukmė nėra pasibaigusi;
- visi techninės priežiūros darbai buvo atlikti pagal I priedo (M dalies) reikalavimus;
- einamasis pareiškimas apie masės ir sunkio centro nustatymą atitinka orlaivio konfigūraciją ir yra galiojantis;
- orlaivis atitinka paskutinius Agentūros patvirtintus jo konstrukcijos tipo pakeitimus;
- jeigu reikia, orlaivis turi einamąją orlaivio konfigūraciją atitinkantį triukšmo pažymėjimą pagal Reglamento (EB) Nr. 1702/2003 priedo (21 dalies) I poskyrį.

Patvirtintos nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinančios organizacijos darbuotojai, atliekantys tinkamumo skraidyti patikrą, atlieka fizinę orlaivio patikrą. Tinkamumo skraidyti patikrą atliekantiems darbuotojams, kurie nėra tinkamai kvalifikuoti pagal III priedą (66 dalį), turi padėti tokią kvalifikaciją turintys darbuotojai. Atlikdami fizinę orlaivio patikrą, tinkamumo skraidyti patikros darbuotojai turi užtikrinti, kad:

- visi privalomi ženklai ir nurodomieji užrašai būtų tinkamose vietose;
- orlaivis atitiktų patvirtinto skrydžio žinyno reikalavimus;
- orlaivio konfigūracija atitiktų patvirtintus dokumentus;
- neliktų jokių akivaizdžių defektų, kurie nebuvo nurodyti pagal M.A.403 dalį;
- orlaivis atitiktų dokumentais pagrįstus a punkto patikrinimo užrašus.

Tinkamumo skraidyti patikrai atlikti leidžiama numatyti ne ilgesnį nei 90 dienų laikotarpį, kad tebegalėtų tinkamumo skraidyti patikros procedūros nuostatos ir kad fizinį patikrinimą būtų galima atlikti tikrinant techninės priežiūros darbus.

Nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija, patvirtinta remiantis šio priedo (M dalies) A skyriaus G poskyriu, gali:

- užtikrinti orlaivio, išskyrus komerciniam vežimui oro transportu naudojamus orlaivius, nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti, kaip nurodyta patvirtinimo pažymėjime;
- užtikrinti komerciniam vežimui oro transportu naudojamą orlaivio nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti, jeigu nurodyta patvirtinimo pažymėjime ir oro vežėjo pažymėjime (AOC);
- organizuoti ribotų nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užtikrinimo užduočių vykdymą su samdoma organizacija, dirbančia pagal kokybės sistemą, kaip numatyta patvirtinimo pažymėjime;
- pratęsti kompetentingos institucijos arba kitos nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinančios organizacijos, patvirtintos pagal šio priedo (M dalies) A skyriaus G poskyrį, išduoto tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimo galiojimą laikantis nustatytų sąlygų.

Siekiant, kad būtų garantuota, jog patvirtinta nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija tebeatitinka šio poskyrio reikalavimus, ji turi įdiegti kokybės užtikrinimo sistemą ir paskirti kokybės užtikrinimo darbuotoją, kuris kontroliuotų, ar laikomasi orlaivio tinkamumą skraidyti užtikrinančių procedūrų ir ar jų užtenka. Atitikties įvertinimas apima grįžtamojo ryšio sistemą su atsakingu darbuotoju, kad būtų užtikrinamas ištaisomųjų veiksmų taikymas, jeigu būtina. Kokybės užtikrinimo sistema turi kontroliuoti M.A. dalies G poskyrio veiklą. Ši sistema turi apimti bent šias funkcijas:

- turi būti kontroliuojama, ar visa M.A. dalies G poskyrio veikla vykdoma pagal patvirtintas procedūras;
- turi būti kontroliuojama, ar visi techninės priežiūros darbai, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, atliekami pagal sutartį;
- turi būti kontroliuojama, ar tebesilaikoma šios dalies reikalavimų.

Užrašai apie šią veiklą laikomi bent dvejus metus.

Siekiant, kad kompetentinga institucija galėtų nustatyti, ar tebesilaikoma šios dalies reikalavimų, patvirtinta nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija kompetentingai institucijai praneša apie visus pasiūlymus keisti toliau išvardytus dalykus pirmiau nei jie pradedami įgyvendinti:

- organizacijos pavadinimą;
- organizacijos buveinę;
- kitas organizacijos buveines;
- atsakingą vadovą;
- bet kokį iš nominuotų asmenų;
- įrenginius, procedūras, darbų apimtį ir darbuotojus, kurie gali turėti įtakos patvirtinimui.

Nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija tvarko išsamius atliekamo darbo užrašus. Nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija užrašų kopijas laiko dvejus metus nuo tos dienos, kai visam laikui nustota eksploatuoti orlaivį.

Užrašai laikomi taip, kad jų nebūtų galima sugadinti, pakeisti ir pavogti. Visa duomenų rezervavimui užtikrinti naudojama aparatinė kompiuterio įranga laikoma kitoje vietoje nei darbui naudojamų duomenų laikymo įranga ir tokioje aplinkoje, kad būtų užtikrinta gera tų duomenų būklė. Jeigu pareiga užtikrinti orlaivio nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti perleidžiama kitai organizacijai arba asmeniui, visi laikomi užrašai perduodami minėtai organizacijai arba asmeniui. Jeigu nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija nutraukia savo veiklą, visi laikomi užrašai perduodami orlaivio savininkui.

Išduoto patvirtinimo galiojimo trukmė neribojama. Jis galioja, jeigu:

- organizacija tebeatitinka šios dalies reikalavimus pagal nuostatas, susijusias su pažeidimų ištaisymu, kaip nurodyta M.A.705 dalyje;
- kompetentingai institucijai suteikiama prieiga prie organizacijos, kad ta institucija galėtų nustatyti, ar organizacija tebeatitinka šios dalies reikalavimus;

– patvirtinimo neatsisakoma arba jis neatšaukiamas.

Atsisakius patvirtinimo pažymėjimo arba jį atšaukus, pažymėjimas gražinamas kompetentingai institucijai.

Pirmo lygio pažeidimas – tai bet koks esminis M dalies reikalavimų neatitikimas, dėl kurio sumažėja saugos standartas ir kuris kelia didelį pavojų skrydžio saugai. Antro lygio pažeidimas – tai bet koks M dalies reikalavimų neatitikimas, dėl kurio gali sumažėti saugos standartas ir kuris gali kelti pavojų skrydžio saugai.

Nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užtikrinimo organizacijos patvirtinimo turėtojas, gavęs pranešimą apie pažeidimus, turi parengti ištaisomųjų veiksmų planą ir per su kompetentinga institucija sutartą laikotarpį tai institucijai priimtinu būdu imtis tų veiksmų.

IŠLEIDIMO EKSPLOATUOTI PAŽYMĖJIMAS – CRS

Orlaivis gali būti išleistas eksploatuoti tik išdavus išleidimo eksploatuoti pažymėjimą baigus visus techninės priežiūros darbus ir įsitikinus, kad visi techninės priežiūros darbai atlikti tinkamai.

Išleidimo eksploatuoti pažymėjimą išduoda:

- atitinkami už išleidimą atsakingi darbuotojai pagal šio priedo (M dalies) A skyriaus F poskyrį patvirtintos techninės priežiūros organizacijos vardu arba
- pagal 66 dalies reikalavimus už išleidimą atsakingi darbuotojai, arba
- pilotas savininkas.

Nenumatytais atvejais, jeigu orlaiviui draudžiama pakilti iš vietos, kurioje nėra tinkamai pagal šį priedą ar II priedą (145 dalį) patvirtintos techninės priežiūros organizacijos ir nedarba atitinkami už išleidimą atsakingi darbuotojai, savininkas gali leisti bet kokiam asmeniui, turinčiam ne trumpesnę nei trejų metų atitinkamos techninės priežiūros patirtį ir tinkamą kvalifikaciją, atlikti techninę priežiūrą pagal nustatytus standartus ir orlaivį išleisti eksploatuoti. Šiuo atveju savininkas turi:

- turėti bei laikyti orlaivio užrašuose duomenis apie visus atliktus darbus ir pažymėjimą išdavusio asmens turimą kvalifikaciją;
- užtikrinti, kad atsiradus progai, tačiau ne vėliau kaip per 7 dienas, visą tokią techninę priežiūrą iš naujo patikrintų ir išleistų eksploatuoti atitinkamai įgalioti asmenys, pagal priedo (M dalies) A skyriaus F poskyrį ar II priedą (145 dalį) patvirtinta organizacija;
- per 7 dienas nuo tokio pažymėjimo išdavimo apie tai pranešti už orlaivio nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užtikrinimą atsakingai organizacijai, jeigu su ja yra sudaryta sutartis, arba, jeigu tokia sutartis nesudaryta, kompetentingai institucijai.

Išleidimo eksploatuoti pažymėjime pateikiama bent ši informacija:

- pagrindinė informacija apie atliktą techninę priežiūrą;
- šios techninės priežiūros darbų baigimo data;
- išleidimo eksploatuoti pažymėjimą išdavusios organizacijos ir (ar) darbuotojų tapatybė;
- tinkamumo skraidyti ar eksploatacijos apribojimai, jei yra.

Išleidimo eksploatuoti pažymėjimas neišduodamas, jeigu žinoma apie kokį nors skrydžio saugai galintį pakenkti neatitikimą.

Išleidimo eksploatuoti pažymėjimas išduodamas užbaigus visą orlaivio komponento techninę priežiūrą. Valstybių narių oficialūs išleidimo pažymėjimai, t. y. Europos aviacijos saugos agentūros (EASA) I forma – tai orlaivio komponento išleidimo eksploatuoti pažymėjimas.

TINKAMUMO SKRAIDYTI PATIKROS PAŽYMĖJIMAS

Siekiant, kad orlaivio tinkamumo skraidyti pažymėjimas būtų galiojantis, periodiškai turi būti atliekama orlaivio tinkamumo skraidyti patikra ir periodiškai pildomi orlaivio nepertraukiamojo tinkamumo skraidyti užrašai. Tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimas galioja vienerius metus.

Bet kuriam komerciniam vežimui oro transportu naudojamam orlaiviui, kurio DKM yra didesnė nei 2 730 kg, išskyrus oro balionus, ir kuris yra nepertraukiamai prižiūrimas, b punkte minėta organizacija, užtikrinanti orlaivio nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti, jeigu

ji patvirtinta pagal nustatytus reikalavimus ir jei laikomasi k punkto reikalavimų, gali:

- išduoti tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimą;
- savo išduotų tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimų, jeigu orlaivis tebėra nepertraukiamai prižiūrimas, galiojimą pratęsti du kartus (kiekvieną kartą galiojimas pratęsiamas vieneriems metams).

Jei dėl tam tikrų aplinkybių kyla galimas pavojus saugai, kompetentinga institucija atlieka tinkamumo skraidyti patikrą ir pati išduoda tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimą.

Tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimas nustoja galioti, jeigu:

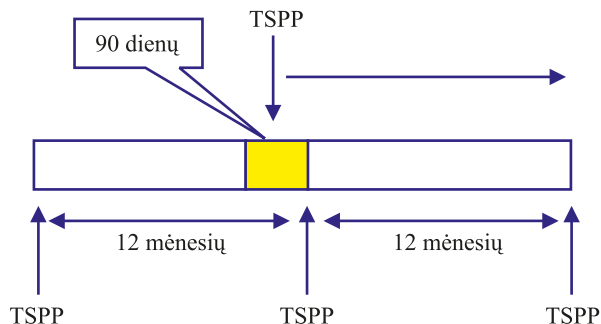
- jo galiojimas sustabdomas arba jis atšaukiamas arba
- sustabdomas tinkamumo skraidyti pažymėjimo galiojimas arba jis atšaukiamas, arba
- orlaivis neįrašytas į valstybės narės orlaivių registrą, arba
- sustabdomas tipo pažymėjimo, kuriuo remiantis buvo išduotas tinkamumo skraidyti pažymėjimas, galiojimas arba tipo pažymėjimas atšaukiamas.

Orlaiviui neturi būti leidžiama skristi, jeigu negalioja jo tinkamumo skraidyti pažymėjimas arba jeigu:

- orlaivio nepertraukiamasis tinkamumas skraidyti arba bet koks orlaivyje įmontuotas komponentas neatitinka šios dalies reikalavimų; arba
- orlaivis nebeatitinka agentūros patvirtinto konstrukcijos tipo; arba
- orlaivis buvo eksploatuotas ilgiau nei nustatyta patvirtintame skrydžio žurnale arba tinkamumo skraidyti pažymėjime nesimant atitinkamų veiksmų; arba
- orlaivį buvo ištikusi jo tinkamumui skraidyti turėjusi įtakos avarija arba buvo sutrikęs veikimas, tačiau po avarijos arba sutrikus veikimui nebuvo imtasi atitinkamų veiksmų, kad būtų atkurtas orlaivio tinkamumas skraidyti; arba
- keitimas arba remontas nebuvo patvirtintas pagal 21 dalį.

Jeigu tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimo atsisakoma arba jis atšaukiamas, tas pažymėjimas gražinamas kompetentingai institucijai. Tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimas gali būti pratęstas prieš 90 dienų pasibaigiant jo galiojimui, bet išlaikant tą pačią pratęsimo dieną (13 pav.)

13 pav. Tinkamumo skraidyti pažymėjimo pratęsimo schema

Pareiškėjas, perleisdamas orlaivio registraciją Europos Sąjungoje:

- ankstesnės registracijos valstybei narei nurodo būsimos registracijos valstybę nare;
- būsimos registracijos valstybei narei įteikia paraišką, kad pagal 21 dalį būtų išduotas naujas tinkamumo skraidyti pažymėjimas.

Pareiškėjas, orlaivį į valstybę nare importuodamas iš trečiosios šalies:

- registracijos valstybei narei pateikia paraišką būtų išduotas naujas tinkamumo skraidyti pažymėjimas;
- pasirūpina, kad nenauiems orlaiviams būtų atlikta tinkamumo skraidyti patikra;
- pasirūpina, kad pagal patvirtintą techninės priežiūros programą būtų atlikta visa techninė priežiūra.

Įsitikinusi, kad orlaivis atitinka keliamus reikalavimus, nepertaukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija, jei taikoma, registravimo valstybei narei siunčia dokumentais pagrįstą rekomen-

daciją išduoti tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimą. Savininkas patikrai atlikti registravimo valstybei narei užtikrina prieigą prie orlaivio.

Registravimo valstybė narė, įsitikinusi, kad orlaivis atitinka 21 dalies reikalavimus, išduoda naują tinkamumo skraidyti pažymėjimą. Valstybė narė taip pat išduoda paprastai metus galiojantį tinkamumo skraidyti patikros pažymėjimą, jeigu valstybė narė nenustato galiojimo trukmę apriboti leidžiančių priežasčių.

7. NACIONALINIAI IR TARPTAUTINIAI REIKALAVIMAI

Orlaivio techninės priežiūros programa yra parengiama ir tvirtinama atitinkamai Orlaivių techninės priežiūros programos tvirtinimo taisyklėmis (Nr. 4R-210). Orlaivių techninės priežiūros programos tvirtinimo taisyklės (toliau – taisyklės) parengtos pagal 2003 m. lapkričio 20 d. Europos komisijos reglamento Nr. 2042/2003 „Dėl orlaivių tinkamumo skraidyti tęstinumo ir aviacijos produktų, dalių bei prietaisų tinkamumo naudoti ir šias užduotis atliekančių organizacijų bei darbuotojų patvirtinimo“ I priedo (toliau – M dalis) reikalavimus. Kiekvienas orlaivis turi būti techniškai prižiūrimas pagal Civilinės aviacijos administracijos patvirtintą orlaivių techninės priežiūros programą, kuri periodiškai turi būti tikrinama ir atitinkamai atnaujinama. Programa turi būti rengiama konkrečiam orlaiviui, atsižvelgiant į orlaivio konfigūraciją, atitinkamas naudojimo sąlygas bei skrydžių pobūdį ir vadovaujantis techninės priežiūros peržiūros grupės pranešimu (MRB), kur tai yra taikoma, orlaivio tipo pažymėjimo turėtojo techninės priežiūros planavimo dokumentu (MPD), techninės priežiūros vadovu ar kitu techninės priežiūros planavimo dokumentu. Programoje nurodyti techninės priežiūros darbai turi būti atliekami nurodytu laiku. Tik leidus CAA arba programoje nurodyta tvarka galima nukrypti nuo techninės priežiūros darbų atlikimo laikotarpių. Programa turi būti atnaujinama, kad atspindėtų naujausias galiojančias orlaivio tipo pažymėjimo turėtojo rekomendacijas, modifikacijas, techninės priežiūros patirtį arba reikalaujant CAA. Periodiškai, bent kartą per metus, TPP turi būti peržiūrima, kad būtų įsitikinta, jog ji atitinka naujausias galiojančias orlaivio tipo pažymėjimo turėtojo rekomendacijas, techninės priežiūros peržiūros grupės pranešimo atnaujinimus, privalomus reikalavimus, orlaivio techninės priežiūros poreikius ir orlaivio naudojimo patirtį. Programa turi apimti patikimumo programą.

Minimalios įrangos sąrašas turi atitikti OPS-1.030 nustatytus reikalavimus. Naudotojas parengia kiekvieno lėktuvo minimalios įrangos sąrašą (MEL), kurį tvirtina įgaliotoji institucija. Šis sąrašas sudaromas

remiantis atitinkamu įgaliotosios institucijos patvirtintu pagrindiniu minimalios įrangos sąrašu (MMEL) (jei toks yra parengtas) ir turi būti ne mažiau ribojantis nei pastarasis. Naudotojas negali naudoti lėktuvo kitaip nei nurodyta MEL, išskyrus tuos atvejus, kai tai leidžia įgaliotoji institucija. Tokiais leidimais jokių būdu negalima leisti skrydžių, viršijančių MMEL numatytus apribojimus.

Operatoriaus registravimo valstybė yra atsakinga už tai, kad operatorius įdiegs visas taikomas tinkamumo skraidyti direktyvas. Direktyvas išleidžia:

- kompetentinga institucija organizacijos tipo sertifikato turėtojos;
- kompetentinga institucija kuri patvirtino operatorių.

Serviso biuleteniai (SB) yra išleidžiami organizacijos tipo sertifikato turėtojos. Operatorius privalo turėti procesą, kuriuo įvertinami visi serviso biuleteniai.

Pakeitimai yra paruošiami tipo sertifikato turėtojo ir patvirtinami tipo sertifikato turėtojo CAA. Pakeitimai yra klasifikuojami į neesminius ir esminius tipo sertifikato turėtojo CAA. Remontai atliekami atitinkamai operatoriaus patvirtintomis procedūromis. Esminiai remontai, jeigu nėra aprašyti SRM, turi būti patvirtinami tipo sertifikato turėtojo CAA.

Operatorių patvirtinanti CAA privalo užtikrinti, kad operatorius įsigytų ir naudotų visą galiojančią techninės priežiūros dokumentaciją.

Operatorius turi naudoti patvirtintą techninės priežiūros programą palaikant nepertraukiamą tinkamumą skraidyti naudojamiems orlaiviams, varikliams, sraigtams. CAA turi užtikrinti, kad operatorius įdiegtų ir naudotų techninės priežiūros patikimumo programą (analizės kopija turi būti pristatoma CAA).

Bandomieji skrydžiai yra vykdomi atitinkamai techninei priežiūros programai arba atlikus techninės priežiūros darbus su kritinėmis sistemomis. Atlikus bandomąjį skrydį orlaivio vadas turi parengti jo ataskaitą.

Be specialaus pagal OPS 1.246 punkto a papunktį (ETOPS leidimas) išduoto įgaliotosios institucijos leidimo naudotojas dviejų

variklių lėktuvu skrydžių nevykdo maršrutu, kurio taškas yra labiau nutolęs nuo tinkamo aerodromo (standartinėmis sąlygomis ramiu oru), maršrutais, kuriuose yra taškų, iki tinkamo aerodromo esančių didesniu atstumu nei tas, kurį galima nuskristi per 60, 120, 180 minučių kreiseriniu greičiu, kai neveikia vienas variklis. Prieš vykdydamas ETOPS skrydį, naudotojas užtikrina, kad yra reikalavimus atitinkantis atsarginis ETOPS maršruto aerodromas, kurį įmanoma pasiekti arba per naudotojo patvirtintą skrydžio pakeistu maršrutu laiką, arba per skrydžio pakeistu maršrutu laiką, apskaičiuotą pagal MEL sudarytą lėktuvo tinkamumo skraidyti būklę, atsižvelgiant į tai, kuris iš šių laiko tarpų yra trumpesnis.

Skrydžiai bet koku oru (CAT 2/3) yra reglamentuojami operatoriaus CAA.

ETOPS, techninės priežiūros ir paruošimo skristi reikalavimai;
Skrydžiai bet koku oru, 2/3 kategorijos skrydžiai ir
būtiną įrangą reikalavimai.

8. SAVARANKIŠKAS DARBAS

Namų darbas – pagal turimą komponento išleidimo pažymėjimą (EASA forma 1), pateikti tokią informaciją:

1. Institucijos pavadinimas ir valstybės narės šalis, kuriai suteiktus patvirtinimą buvo išduotas pažymėjimas;
2. Unikalusis numeris, kuriuo yra nustatomas ir kontroliuojamas pažymėjimas;
3. Patvirtintos organizacijos, išleidžiančios dirbinius, kuriems taikomas šis pažymėjimas;
4. Užsakymo numeris;
5. Detalės pavadinimas;
6. Detalės numeris;
7. Orlaivio tipas, į kurį galima įmontuoti detalę;
8. Detalių skaičius;
9. Detalės serijinis numeris;
10. Išleidžiamo dirbinio būseną;
11. Kokia informacija yra pateikta 12 langelyje?
12. Komponento techninės priežiūros vadovo (CMM) numeris, revizija ir išleidimo data, pagal kurią buvo atlikti darbai;
13. Asmens, pasirašiusio Išleidimo pažymėjimą, pavardė ir patvirtinimo numeris;
14. Išleidimo pažymėjimo pasirašymo data.

9. SĄVOKŲ APIBRĖŽIMAI

- nuolatinė priežiūra – užduotys, kurios turi būti atliktos siekiant patikrinti, ar sąlygos, pagal kurias buvo išduotas pažymėjimas, vykdomos visu pažymėjimo galiojimo laikotarpiu, taip pat visų apsaugos priemonių taikymas;
- produktas – orlaivis, variklis ar oro sraigtas;
- dalys ir prietaisai – visi prietaisai, įrenginiai, mechanizmai, dalys, aparatai, priklausiniai ar priedai, įskaitant ryšių įrangą, kurie yra naudojami arba kuriuos ketinama naudoti valdant orlaivį ar kontroliuojant techninę jo būklę skrydžio metu ir kurie yra įrengti orlaivyje ar prie jo pritvirtinti. Jie apima orlaivio sklandmens, variklio ar oro sraigto dalis;
- sertifikavimas – pripažinimas bet kokia forma, kad produktas, dalis ar prietaisas atitinka taikytinus reikalavimus, įskaitant šio reglamento nuostatas ir jo įgyvendinimo taisykles, arba kad organizacija ar asmuo jų laikosi; taip pat atitinkamo pažymėjimo, patvirtinančio atitiktą reikalavimams ar jų laikymąsi, išdavimas;
- kompetentinga organizacija – įstaiga, kuriai Agentūra arba nacionalinė aviacijos institucija gali paskirti konkrečią sertifikavimo užduotį kontroliuojant Agentūrai ar nacionalinei aviacijos institucijai ir jų atsakomybę;
- pažymėjimas – patvirtinimas, licencija ar kitas dokumentas, išduotas atlikus sertifikavimą;
- kvalifikacija – įrašas licencijoje, nustatantis su ja susijusias teises, specialiąsias sąlygas ar apribojimus;
- orlaivis – tai bet kokia mašina, kuri atmosferoje gali laikytis dėl sąveikos su oru, bet ne dėl oro atoveikio nuo žemės paviršiaus;
- už išleidimą atsakingi darbuotojai – tai už orlaivio arba komponento išleidimą, atlikus techninės priežiūros darbą, atsakingi darbuotojai;
- komponentas – tai bet koks variklis, oro sraigtas, dalis arba prietaisas;
- nepertraukiamasis tinkamumas skraidyti – tai visi procesai, užtikrinantys, kad bet kuriuo orlaivio eksploatavimo trukmės momentu orlaivis atitiktų galiojančius tinkamumo skraidyti reikalavimus, o jo būseną – saugaus eksploatavimo reikalavimus;
- didelis orlaivis – tai orlaiviu laikomas lėktuvas, kurio didžiausia kilimo masė viršija 5 700 kg, arba kelis variklius turintis sraigtasparnis;
- techninė priežiūra – tai orlaivio arba komponento tik kapitalinis remontas, remontas, tikrinimas, pakeitimas, keitimas
- arba defektų šalinimas ar kelių iš šių veiklų derinimas, išskyrus priešskrydinių tikrinimą;

- organizacija – tai fizinis, juridinis asmuo arba juridinio asmens dalis. Šią organizaciją galima įsteigti daugiau nei vienoje vietoje valstybės narės teritorijoje arba ne jos teritorijoje;
- priešskrydinis tikrinimas – tai prieš skrydį atliekamas patikrinimas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad orlaivis būtų tinkamas numatytam skrydžiui;
- aviacijos specialistas – asmuo, turintis specialų aviacijos išsilavinimą ir tam tikrą kvalifikaciją;
- civilinės aviacijos saugumas – priemonių ir procedūrų, žmonių ir materialinių išteklių visuma, skirta apsaugoti civilinę aviaciją nuo neteisėto įsikišimo į jos veiklą;
- žmogiškieji veiksniai – tai aviaciniam projektavimui, sertifikavimui, mokymui, operacijoms ir techninei priežiūrai taikomi principai, kuriais, tinkamai atsižvelgiant į žmogaus našumą, siekiama užtikrinti saugią žmogaus ir kitų sistemos komponentų sąsają;
- pagrindinis minimalios įrangos sąrašas (angl. Master Minimum Equipment List, MMEL) – orlaivio tipui tinkamas pagrindinis sąrašas (įskaitant preambulę), kuriame nustatyti tie prietaisai, įrangos dalys ar funkcijos, kurios, nors ir palaiko tokį saugos lygį, koks numatytas galiojančiose tinkamumo skraidyti sertifikavimo specifikacijose, gali laikinai neveikti dėl konstrukcijai būdingo dubliavimo ir (arba) konkrečių naudojimo ir techninės priežiūros procedūrų, sąlygų ir apribojimų bei pagal galiojančias tinkamumo skraidyti procedūras;
- minimalios įrangos sąrašas (angl. Minimum Equipment List, MEL) – sąrašas (įskaitant preambulę), pagal kurį, esant konkrečiai apibrėžtoms sąlygoms, leidžiama naudoti orlaivį, kai pradendant skrydį neveikia tam tikri prietaisai, įrangos dalys ar funkcijos. Šį konkretaus orlaivio sąrašą įgaliosios institucijos patvirtinta tvarka parengia naudotojas,
- atsižvelgdamas į orlaivio paskirtį ir atitinkamas naudojimo bei techninės priežiūros sąlygas.
- ETOPS (ilgesnio nuotolio skrydžiai dviejų variklių lėktuvais) – įgaliosios institucijos leidžiami (ETOPS leidimas) skrydžiai dviejų variklių lėktuvais nuo tinkamo aerodromo didesniu nei slenkstiniu atstumu, kuris nustatomas pagal OPS 1.245 punkto a papunktį;

10. SANTRUMPOS

EASA – Europos aviacijos saugos agentūra

GO – gamybos organizacija

ICAO – angl. International civil aviation organization

JTO – Jungtinių Tautų organizacija

NTSUO – nepertraukiamąjį tinkamumą skraidyti užtikrinanti organizacija

PO – projektavimo organizacija

SAFA – angl. Safety Assessment Of Foreign Aircraft

SS – sertifikavimo specifikacija

TCAO – Tarptautinė civilinės aviacijos organizacija

TPO – techninės priežiūros organizacija

TPMO – techninės priežiūros mokymo organizacija

11. INFORMACIJOS ŠALTINIAI

CONVENTION ON INTERNATIONAL CIVIL AVIATION, SIGNED AT
CHICAGO ON 7 DECEMBER 1944

<http://www.icao.int>

<http://www.caa.lt>

<http://www.easa.eu.int>